

kerkelijke documentatie

jaargang 36
nummer 2-3
29 februari 2008

verschijnt bij:

rkkerk
.nl

Open brief 138 moslim geleerden

Pauselijke boodschappen: Wereldvrede­sdag, Wereld­dag voor Migranten en Vluchtelingen, Wereld­ziekendag, Veertigdagentijd en Wereld­communicatiedag

COLOFON

Kerkelijke documentatie is een uitgave van de afdeling Pers en Communicatie van het Secretariaat RKK. De reeks verschijnt tien maal per jaar, samen met een nummer van het blad *rkkerk.nl*.

Redactie:

M. Bemelmans
(hoofd Pers & Communicatie a.i.)
drs. Roland Enthoven
(eindredactie)
drs. Caroline Wenting

Basisontwerp:

Artgrafica,
Amsterdam

Druk:

Gregorius bv, Soest

Opmaak:

Secretariaat RKK

Abonnementsprijs:

(inclusief porto) in
Nederland: € 52,50
per jaar, gecombineerd met *rkkerk.nl*;
studenten: € 41,50.
In België: € 34,-.

Abonnementen in

Nederland:

Secretariaat RKK,
Biltstraat 121,
Postbus 13049,
3507 LA Utrecht,
tel.: 030 2326911,
fax: 030 2334601.
e-mail: media@rkk.nl
Bestellingen:
tel.: 030 2326909
e-mail: bestel@rkk.nl
Abonnementen:
e-mail: abonnementen@rkk.nl

In België

Uitgeverij Licap bv,
Guimardstraat 1,
1040 Brussel,
tel.: 02 5099670,
postrekening:
000-0947400-01.

Kerkelijke documentatie en *rkkerk.nl* op internet:
www.rkkerk.nl

ISSN: 1871-4579

© Utrecht 2008

Message of his Holiness Pope Benedict XVI for the celebration of the World Day of Peace (1 January 2008), *The Human Family, a Community of Peace*, Vatican City, 8 December 2007, © Copyright 2007 – Libreria Editrice Vaticana.

Message of his Holiness Benedict XVI for the 94th World Day of Migrants and Refugees (13 January 2008), *Young Migrants*, Vatican City, 18 October 2007, © Copyright 2007 – Libreria Editrice Vaticana.

Message of the Holy Father Benedict XVI for the Sixteenth World Day of the Sick, Vatican City, 11 January 2008, © Copyright 2008 – Libreria Editrice Vaticana.

Papst Benedikt XVI., Botschaft für die Fastenzeit 2008, 'Christus wurde euretwegen arm' (2Kor 8,9), Vatikan, 30. Oktober 2007, © Copyright 2007 – Libreria Editrice Vaticana.

Message of the Holy Father Benedict XVI for the 42nd World Communications Day, 4 May 2008, *The Media: At the Crossroads between Self-Promotion and Service. Searching for the Truth in order to Share it with Others.*, Vatican City, 24 January 2008, © Copyright 2008 – Libreria Editrice Vaticana.

A Common Word between Us and You, 2007 c.e., 1428 a.h., The Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought, Jordanië.

Omslag: Begroeting tussen paus Benedictus XVI en de voorzitter van de Centrale Moslimraad in Duitsland, Elyas Nadeem, tijdens de Wereldjongerendagen in Keulen, 20 augustus 2005 (foto: W. Radtke/WJT Ggmbh).

Benedictus XVI

Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 41ste

Wereldvrede­sdag, 1 januari 2008

Het menselijk gezin, een gemeenschap van vrede

1. Aan het begin van een nieuw jaar wil ik graag mijn diepe verlangen naar vrede uitspreken en een oprechte boodschap van hoop doen uitgaan naar alle mannen en vrouwen in deze wereld. Ik doe dat door het thema aan te reiken dat boven deze boodschap staat, een thema dat ik als buitengewoon belangrijk beschouw: het menselijk gezin, een gemeenschap van vrede. De eerste vorm van verbondenheid tussen mensen komt voort uit de liefde tussen een man en een vrouw die besluiten een stabiele eenheid te vormen en samen een nieuw gezin te stichten: "Alle volkeren toch vormen één gemeenschap", zo verklaarde het Tweede Vaticaans Concilie, "zij hebben één oorsprong, daar God heel het menselijk geslacht over de gehele oppervlakte van de aarde deed wonen (vgl. Hnd 17,26); zij hebben één einddoel: God."¹

Het gezin, de samenleving en vrede

2. Het natuurlijke gezin vormt als intiem verbond van leven en liefde, gebaseerd op het huwelijk tussen een man en een vrouw,² "de *primaire plaats van de 'vermenselijking'* van de persoon en van de maatschappij"³ en een "wieg van het leven en de liefde".⁴ Het gezin wordt daarom met recht gedefinieerd als de eerste natuurlijke samenleving, "een *goddelijk instituut dat aan de basis van het leven van de mens staat als het prototype van iedere sociale orde*".⁵

3. In een gezond gezinsleven ervaren wij een aantal fundamentele elementen van vrede: rechtvaardigheid en liefde tussen broeders en zusters, het gezag dat door de ouders wordt uitgeoefend, de liefdevolle zorg voor de gezinsleden die zwakker zijn door hun jonge leeftijd of door ziekte of ouderdom, onderlinge hulp bij wat nodig is in het leven, de bereidheid om anderen te accepteren en zo nodig te vergeven. Daarom is het gezin *de eerste en onmisbare leerschool van de vrede*. Het is dan ook geen wonder dat geweld binnen het gezin als volstrekt onaanvaardbaar wordt beschouwd. Wanneer het gezin wordt omschreven als "de eerste, levenskrachtige

1. Tweede Vaticaans Concilie, Verklaring over de houding van de Kerk ten opzichte van de niet-christelijke godsdiensten *Nostra aetate*, 1.

2. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, pastorale Constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd *Gaudium et spes*, 48.

vervolg noten op blz. 4

cel van de maatschappij”,⁶ wordt daarmee iets heel essentieels gezegd. En ook om de volgende reden is het gezin de hoeksteen van de samenleving: *het gezin laat zijn leden op duidelijke wijze vrede ervaren*. Daaruit volgt dat de menselijke samenleving niet zonder de dienst van het gezin kan. Waar kunnen jonge mensen beter vertrouwd raken met de ‘smaak’ van de vrede dan in het oorspronkelijke ‘nest’ dat de natuur hen heeft bereid? *De taal van het gezin is een taal van vrede*; daar moeten wij altijd inspiratie uit putten, anders raken we de ‘woordenschat’ van de vrede kwijt. De samenleving moet daarom, als zij in grote woorden over vrede spreekt, altijd verwijzen naar de ‘grammatica’ die alle kinderen leren uit de blikken en het handelen van hun ouders, nog vóór zij leren van hun woorden.

4. Omdat het gezin de plicht heeft om zijn leden te onderrichten, heeft het gezin ook *bepaalde rechten*. De *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*, een mijlpaal van *juridische beschaving van werkelijk universele waarde*, stelt: “Het gezin is de natuurlijke en fundamentele groepeenheid van de maatschappij en heeft recht op bescherming door de maatschappij en de Staat.”⁷ Ook de Heilige Stoel heeft de bijzondere *juridische waardigheid* van het gezin willen erkennen met de publicatie van het *Handvest van de Rechten van het Gezin*. In de Preambule lezen we: “De rechten van de menselijke persoon hebben, ook als zij worden geformuleerd als rechten van het individu, een fundamentele sociale dimensie die zijn natuurlijke en meest wezenlijke uitdrukking vindt in het gezin.”⁸ De rechten die in het Handvest worden geformuleerd, vormen een uitdrukking en explicitering van de natuurwet die in het hart van de mens staat gegrift en hem door de

rede kenbaar wordt gemaakt. De ontkenning of zelfs maar de inperking van de rechten van het gezin, door verhulling van de waarheid over de mens, *vormt een bedreiging van de grondslagen van de vrede*.

5. Wie het instituut gezin aantast, al is het maar onbewust, ondermijnt de vrede in de gehele gemeenschap, zowel op nationaal als internationaal niveau, omdat hij daarmee *de primaire factor van de vrede* ondermijnt. Dit punt verdient bijzondere aandacht: alles wat erop is gericht om het gezin, gebaseerd op het huwelijk tussen man en vrouw, te verzwakken, alles wat direct of indirect in de weg staat aan de openheid voor de verantwoordelijke aanvaarding van een nieuw leven, alles wat het gezin hindert in zijn recht om primair verantwoordelijk te zijn voor de opvoeding en het onderwijs van zijn kinderen, vormt een wezenlijk obstakel op de weg naar vrede. Het gezin moet een woning hebben, werk en rechtvaardige erkenning van de huiselijke taken van de ouders, het moet de mogelijkheid hebben om de kinderen onderwijs te laten volgen en beschikken over basale gezondheidszorg. Wanneer de samenleving en de overheid in haar beleid het gezin op deze terreinen niet willen ondersteunen, ontnemen zij zichzelf daarmee een wezenlijke bron van vrede. Met name de sociale communicatiemedia hebben, gezien hun educatieve mogelijkheden, een bijzondere verantwoordelijkheid voor de bevordering van het respect voor het gezin door duidelijk te maken wat de rechten en verwachtingen van het gezin zijn en het gezin in al zijn schoonheid weer te geven.

3. Johannes Paulus II, apostolische Exhortatie *Christifideles laici* (30 december 1988) 40, in: *Kerkelijke documentatie* 17/2 (februari 1989), 215.

4. *T.a.p.*

5. Pauselijke Raad voor Rechtvaardigheid en Vrede, *Compendium van de sociale leer van de Kerk*, 211.

6. Tweede Vaticaans Concilie, Decreet over het lekenapostolaat *Apostolicam actuositatem*, 11.

7. Art. 16 sub 3.

8. Heilige Stoel, *Handvest van de Rechten van het Gezin* (24 november 1983), Preambule, A.

De mensheid is één grote familie

6. Om in vrede te kunnen leven dient ook de maatschappelijke gemeenschap inspiratie te putten uit de waarden waarop de gemeenschap van het gezin is gebaseerd. Dit geldt zowel voor de plaatselijke gemeenschap als voor de gemeenschap op nationaal niveau. En het geldt ook voor de internationale gemeenschap, voor de menselijke familie die *één gemeenschappelijk huis* bewoont: *de aarde*. We mogen hierbij niet vergeten dat het gezin ontstaat uit het verantwoordelijke en definitieve 'ja' van een man en een vrouw en voortleeft uit het bewuste 'ja' van de kinderen die geleidelijk aan mee gaan draaien. Om goed te functioneren is de gemeenschap van het gezin aangewezen op de bereidwillige medewerking van al zijn leden. Dat besef moet een gemeenschappelijke overtuiging worden van allen die geroepen zijn om *één grote menselijke familie* te vormen. Wij moeten zelf 'ja' zeggen tegen deze roeping, die God in onze aard heeft gelegd. Wij leven niet toevallig naast elkaar; we gaan allen voort langs *een gemeenschappelijke weg, als mannen en vrouwen en daarmee als broeders en zusters*. Het is dan ook essentieel dat wij ons allen inzetten om te leven vanuit een houding van verantwoordelijkheid voor Gods aangezicht en Hem erkennen als de diepste bron van ons eigen bestaan en dat van anderen. De erkenning van dit fundamentele principe leert ons de onvoorwaardelijke waarde van ieder mens te zien en daarmee het fundament te leggen voor de bouw van een vreedzame wereld. Zonder dit transcendente fundament is de samenleving niet meer dan een verzameling burens, geen gemeenschap van broeders en zusters die geroepen zijn om één grote familie te vormen.

Het gezin, de menselijke gemeenschap en het milieu

7. Het gezin heeft woonruimte nodig, een geschikte omgeving waarin het goede relaties kan opbouwen. *Voor de menselijke familie is dit huis de aarde*, de omgeving die God de Schepper ons heeft gegeven om met creativiteit en verantwoordelijkheid in te wonen. Wij moeten zorg dragen voor het milieu: dat is de mens toevertrouwd om het te beschermen en te bewerken in een verantwoordelijke vrijheid, waarbij het algemeen welzijn steeds als maatstaf geldt. Mensen hebben uiteraard een hoogwaardige plaats in de schepping als geheel. Respect voor het milieu betekent ook niet dat wij de stoffelijke of dierlijke natuur belangrijker moeten vinden dan de mens. Het betekent dat wij de natuur niet op een zelfzuchtige manier mogen beschouwen als iets dat volledig ten dienste van onze eigen belangen staat, want ook de toekomstige generaties hebben het recht om er de vruchten van te plukken en in dezelfde verantwoordelijke vrijheid met de natuur om te gaan als wij. Ook mogen wij de armen niet vergeten, die in veel gevallen geen deel hebben aan de natuurlijke rijkdommen die toch voor allen zijn bestemd. De mensheid maakt zich in deze tijd terecht zorgen om het ecologisch evenwicht van morgen. Het is van belang dat maatregelen in dit verband met prudentie worden genomen, in samenspraak met deskundigen en verstandige mensen, niet gehinderd door ideologische druk die aanzet tot overhaaste conclusies, en bovenal met het doel om overeenstemming te bereiken over een model van duurzame ontwikkeling waarin het welzijn van allen wordt gegarandeerd, maar waarin ook respect is voor het ecologisch evenwicht. Als de bescherming van het milieu

kosten met zich meebrengt, dienen die op een rechtvaardige manier te worden verdeeld, met oog voor de verschillende ontwikkelingsniveaus van de diverse landen en vanuit solidariteit met toekomstige generaties. Prudentie wil niet zeggen dat men geen verantwoordelijkheid moet nemen of beslissingen voor zich uit moet schuiven: het gaat om de intentie om gezamenlijk beslissingen te nemen na een verantwoorde afweging ten aanzien van de weg die moet worden ingeslagen, beslissingen die gericht zijn op de versterking van het verbond tussen de mensen en het milieu, een verbond dat een weerspiegeling moet zijn van de creatieve liefde van God, van wie wij komen en naar wie wij op weg zijn.

8. In dat verband is het essentieel dat de aarde voor ons 'voelt' als 'ons gemeenschappelijke huis' en dat wij in ons rentmeesterschap en dienstbetoon aan allen liever kiezen voor de weg van de dialoog dan voor eenzijdige beslissingen. Misschien moeten er wel nieuwe internationale organen in het leven worden geroepen om met elkaar gestalte te geven aan het rentmeesterschap van ons 'huis'. Belangrijker is echter dat wij steeds meer doordrongen raken van de noodzaak om op een verantwoordelijke manier samen te werken. De problemen die zich aan de horizon aftekenen zijn complex en de tijd is beperkt. Om deze situatie op effectieve wijze het hoofd te bieden moet er in harmonie worden gehandeld. Eén van de terreinen waarop vooral behoefte is aan een intensievere dialoog tussen de volken is dat van het *rentmeesterschap van de energievoorraden van de aarde*. De technologisch hoogontwikkelde landen staan in dit verband voor twee urgente taken: enerzijds moeten zij kijken naar het hoge consumptieniveau dat voortvloeit uit het

huidige ontwikkelingsmodel; anderzijds moeten zij voldoende geld investeren in het onderzoek naar alternatieve energiebronnen en een efficiënter gebruik van energie. De landen waarvan de economie in opkomst is, hebben een grote honger naar energie en deze honger gaat soms ten koste van de arme landen, die vanwege hun ontoereikende infrastructuur, waaronder de technologische infrastructuur, gedwongen worden om de energiebronnen waarover zij beschikken, onder de prijs te verhandelen. Soms is zelfs hun politieke vrijheid in het geding door vormen van protectoraat of bepaalde voorwaarden die onmiskenbaar vernederend zijn.

Het gezin, de menselijke gemeenschap en de economie

9. Een essentiële voorwaarde voor vrede binnen individuele gezinnen is dat zij gebouwd dienen te zijn op een stevig fundament van gemeenschappelijke spirituele en ethische waarden. Daaraan moet echter worden toegevoegd dat het gezin pas echt vrede ervaart wanneer niemand gebrek lijdt en wanneer het gezinsvermogen – de vrucht van de arbeid van sommigen, het spaargeld van anderen en de actieve participatie van allen – op een goede manier wordt beheerd in een geest van solidariteit, zonder extravagantie en verspilling. De vrede van het gezin vereist daarom *openheid voor een transcendent erfgoed van waarden* en tegelijkertijd de zorg voor een verstandig beheer van zowel materiële goederen als persoonlijke relaties. Als dat laatste wordt vergeten, leidt dat tot een verlies van onderling vertrouwen in het licht van de onzekerheid die de toekomst van het gezin bedreigt.

10. Hetzelfde geldt voor die andere familie: de mensheid als geheel. De menselijke

familie, die in deze tijd van globalisering meer dan ooit een eenheid vormt, heeft naast een fundament van gemeenschappelijke waarden, ook behoefte aan een economie die op effectieve wijze kan beantwoorden aan de eisen van een algemeen welzijn dat heel de planeet omspant. Ook hier is de vergelijking met het natuurlijke gezin verhelderend. Er moet worden gewerkt aan eerlijke, directe relaties tussen mensen en tussen volken, waardoor iedereen op rechtvaardige en gelijke voet met elkaar kan samenwerken. Ook moet men zich inzetten voor een *verstandig gebruik van natuurlijke hulpbronnen* en een *eerlijke verdeling van rijkdom*. Bij de hulp die aan arme landen wordt verstrekt, moet men zich laten leiden door gezonde economische principes, met vermindering van verspilling van middelen zoals we vooral vaak zien bij de instandhouding van dure bureaucratieën. Men dient zich ten volle bewust te zijn van de morele plicht dat de economie niet alleen mag worden geregeerd door de genadeloze wetten van snelle winst, die een onmenselijke uitwerking kunnen hebben.

Het gezin, de menselijke gemeenschap en de morele wet

11. Een gezin leeft in vrede als alle leden *zich richten naar een gemeenschappelijke standaard*: dat voorkomt zelfzuchtig individualisme, brengt de individuele personen tot elkaar, koestert hun harmonieuze samenleven en geeft richting aan hun arbeid. Dit duidelijke principe *geldt ook voor grotere gemeenschappen*: van plaatselijke en nationale gemeenschappen tot de internationale gemeenschap zelf. Ten behoeve van de vrede is een gemeenschappelijke wet nodig, een wet die opkomt voor echte vrijheid in plaats van blinde grillen en die de zwakken be-

schermt tegen onderdrukking door de sterken. De familie van volken kent vele voorbeelden van arbitrair gedrag, zowel binnen individuele landen als in de betrekkingen tussen de landen. In veel gevallen buigen de zwakken niet voor de eisen van de gerechtigheid, maar voor de pure macht van hen die sterker zijn dan zij. We moeten het blijven herhalen: macht moet altijd worden beteugeld door de wet. Dat geldt ook voor de betrekkingen tussen soevereine staten.

12. De Kerk heeft zich vaak uitgesproken over het onderwerp van de aard en functie van de wet: de *juridische norm* die de verhoudingen tussen individuen regelt, grenzen stelt aan het externe gedrag en straffen vaststelt voor overtreders daarvan, heeft als criterium de *morele norm* die zijn grondslag heeft in de natuur. De menselijke rede is in staat om deze morele norm te onderscheiden, althans de fundamentele inhoud daarvan, en kan daarmee opklimmen tot de creatieve rede van God, de oorsprong van alle dingen. Deze morele norm moet de regel zijn voor de beslissingen van het geweten en het richtsnoer voor al het menselijk gedrag. Bestaan er juridische normen voor de betrekkingen tussen de landen die met elkaar de menselijke familie vormen? En zo ja, zijn die dan ook functioneel? Het antwoord is: ja, die normen bestaan, maar om ervoor te zorgen dat ze ook werkelijk functioneel zijn, *is het nodig om terug te gaan naar de natuurlijke morele norm als de basis van de juridische norm*; anders is die juridische norm altijd afhankelijk van een fragiele, provisionele consensus.

13. Kennis van de natuurlijke morele norm ligt niet buiten het bereik van hen die, door na te denken over zichzelf en hun bestemming, streven naar inzicht in

de innerlijke logica van de diepste neigingen die in hun wezen liggen. Ook al is het niet zonder aarzeling en twijfel, zij zijn toch in staat om erachter te komen wat *deze gemeenschappelijke morele wet*, althans in de kern, inhoudt: de gemeenschappelijke morele wet die boven alle culturele verschillen staat en de mens in staat stelt om te komen tot een gemeenschappelijk begrip ten aanzien van de belangrijkste aspecten van goed en kwaad, en recht en onrecht. Het is essentieel om terug te gaan naar deze fundamentele wet en onze beste intellectuele vermogens in deze zoektocht te steken en ons daarbij niet te laten ontmoedigen door fouten en misverstanden. De waarden die in de natuurwet verankerd liggen vinden we, zij het fragmentarisch en niet altijd consistent, terug in internationale akkoorden, in universeel erkende vormen van gezag, in de principes van het humanitaire recht dat deel uitmaakt van de wetgeving van de individuele staten of de statuten van internationale organen. *De mensheid is niet 'wetteloos'*. Toch is het van dringend belang om in gesprek te blijven over deze zaken en ernaar te streven dat de fundamentele mensenrechten in de wetgeving van individuele staten worden erkend. De ontwikkeling van een wereldwijde juridische cultuur is afhankelijk van een voortdurend streven om de wezenlijk menselijke inhoud van de internationale normen te versterken, zodat deze niet worden gereduceerd tot holle procedures, die gemakkelijk ten prooi vallen aan manipulatie om egoïstische of ideologische redenen.

Het oplossen van conflicten en ontwapening

14. De mensheid kent in onze tijd helaas grote verdeeldheid en scherpe conflicten die *donkere schaduwen over de toekomst*

werpen. Grote gebieden van de wereld zijn gevangen in een situatie van oplopende spanning, terwijl het gevaar van een toename van het aantal landen dat over kernwapens beschikt, voor ieder verantwoordelijk mens reden is tot gegronde zorg. Er worden nog steeds vele burgeroorlogen gevoerd in Afrika, hoewel een aantal landen daar wel vooruitgang heeft geboekt op de weg naar vrijheid en democratie. Het Midden-Oosten is nog altijd het toneel van strijd en geweld, dat zijn weerslag heeft op naburige landen en regio's en hen dreigt mee te trekken in de spiraal van geweld. Op grotere schaal moet men helaas vaststellen dat er *steeds meer landen betrokken zijn bij de wapenwedloop*: zelfs sommige ontwikkelingslanden gebruiken een aanzienlijk deel van hun magere binnenlands product om wapens te kopen. De verantwoordelijkheid voor deze verderfelijke handel is niet beperkt: de landen van de geïndustrialiseerde wereld verdienen zeer veel aan de verkoop van wapens, terwijl de heersende oligarchen in tal van arme landen hun positie proberen te versterken met behulp van steeds geavanceerder wapentuig. In moeilijke tijden als deze is het echt nodig dat alle mensen van goede wil met elkaar tot goede afspraken komen ten aanzien van *een effectieve demilitarisering*, met name op het gebied van kernwapens. In deze tijd waarin het proces van de nucleaire non-proliferatie tot stilstand is gekomen, voel ik mij genoodzaakt om alle gezagsdragers dringend te verzoeken om met grotere vastbeslotenheid de onderhandelingen te heropenen ten behoeve van een *voortschrijdende en tweezijdige ontmanteling van bestaande kernwapens*. Ik ben ervan overtuigd dat ik met deze hernieuwde oproep de wens verwoord van allen die zich zorgen maken om de toekomst van de mensheid.

15. Zestig jaar geleden vaardigden de Verenigde Naties de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* (1948-2008) uit. Met dat document reageerde de menselijke familie op de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog door erkenning van de eigen eenheid, gebaseerd op de gelijkwaardigheid van alle mannen en vrouwen en door de erkenning van de fundamentele rechten van personen en volken in het centrum van de menselijke co-existentie te plaatsen. Dit was een beslissende stap voorwaarts op de moeilijke, veeleisende weg naar harmonie en vrede. Dit jaar is het ook 25 jaar geleden dat de Heilige Stoel het Handvest van de Rechten van het Gezin overnam (1983-2008) en is het veertig jaar geleden dat de eerste Wereldvrede­sdag werd gevierd (1968-2008). Deze dag, voortgekomen uit de voorzienige intuïtie van paus Paulus VI en met volle overtuiging voortgezet door mijn geliefde en eerbiedwaardige voorganger paus Johannes Paulus II, heeft de Kerk in staat gesteld om in de loop der jaren in deze boodschappen een omvattende leer ten aanzien van dit fundamentele menselijke goed op te bouwen. In het licht van deze belangrijke mijlpalen wil ik alle mannen en vrouwen vragen om zich

bewuster deel te voelen van de ene menselijke familie en ernaar te streven dat deze overtuiging, die van essentieel belang is voor de vestiging van werkelijke en duurzame vrede, steeds meer tot uiting zal komen in de menselijke samenleving. Zo wil ik ook de gelovigen vragen om niet aflatend tot God te bidden voor het grote geschenk van de vrede. Christenen weten dat zij kunnen vertrouwen op de voorspraak van Maria, die als Moeder van de Zoon van God, die vlees werd voor de verlossing van heel de mensheid, ons aller Moeder is.

Ik wens u allen een vreugdevol nieuwjaar!

Vanuit het Vaticaan, 8 december 2007

Benedictus XVI

© Copyright 2007 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: drs. P.C. de Die

Boodschap voor de 94ste Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen

(13 januari 2008)

Jonge migranten

Het thema voor de Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen richt onze gedachten dit jaar in het bijzonder op jonge migranten. Jonge migranten zijn regelmatig in het nieuws. Het omvangrijke globaliseringsproces dat zich in de wereld voltrekt, leidt tot een behoefte aan mobiliteit, die veel jonge mensen ertoe brengt om te emigreren en zich ver van hun familie en hun geboorteland te vestigen. Het resultaat is dat in veel gevallen de jonge mensen met de beste intellectuele vermogens hun geboorteland verlaten, terwijl er in de landen die de migranten opvangen, wetten gelden die het hen moeilijk maken om hun plaats te vinden. Het verschijnsel emigratie breidt zich steeds verder uit en omvat een groeiend aantal mensen uit alle sociale lagen. Het is dan ook goed dat openbare instellingen, humanitaire organisaties en ook de katholieke Kerk veel geld uittrekken om deze mensen in moeilijkheden te helpen.

Jonge migranten hebben in het bijzonder te maken met de problemen van een 'dubbele identiteit': aan de ene kant willen zij aan hun oorspronkelijke cultuur vasthouden, maar aan de andere kant voelen zij het begrijpelijke verlangen om deel uit te maken van de samenleving waar zij zijn gekomen, zonder dat dit betekent dat zij zich volledig aanpassen en de tradities van hun voorouders loslaten. Onder deze jongeren zijn ook meisjes die gemakkelijker het slachtoffer worden van uitbuiting, morele vormen van chantage en zelfs allerlei vormen van misbruik. En dan zijn er nog de adolescenten, de alleenstaande minderjarige asielzoekers, die een kwetsbare categorie onder de asielzoekers vormen. Deze jongens en

meisjes eindigen vaak op straat, volkomen overgeleverd aan zichzelf en een prooi voor gewetenloze uitbuiters die hen vaak tot slachtoffer van lichamelijk, moreel en seksueel geweld maken.

Als we vervolgens beter kijken naar de categorie gedwongen migranten, vluchtelingen en slachtoffers van mensenhandel, dan vinden we ook onder hen helaas veel kinderen en jongeren. Het is onmogelijk om ons neer te leggen bij de schokkende beelden van de grote vluchtelingenkampen in verschillende delen van de wereld. Daarbij dringt zich het besef op dat deze kleine mensen in de wereld zijn gekomen met dezelfde gerechtvaardigde verwachtingen ten aanzien van hun levensgeluk

als andere kinderen. En tegelijkertijd weten we dat de kindertijd en de adolescentie uitermate belangrijke stadia zijn in de ontwikkeling van de mens, die stabiliteit, rust en veiligheid vereisen. De enige levenservaring van deze kinderen en jongeren zijn de permanente, verplichte 'kampen' waar zij afgezonderd leven, ver van de bewoonde wereld, zonder de mogelijkheid om naar een gewone school te gaan. Hoe kunnen zij de toekomst met vertrouwen tegemoet zien? Hoewel er zeker al veel voor deze kinderen wordt gedaan, is er nog veel meer inzet nodig om hen te helpen met passende opvang en vormingsmogelijkheden.

In dat kader rijst de vraag hoe wij kunnen voldoen aan de verwachtingen van jonge migranten. Wat kunnen we doen om hen te helpen? In de eerste plaats moeten we ons natuurlijk richten op ondersteuning van gezinnen en scholen. Maar de situatie is vaak zo complex, en deze jonge mensen ondervinden zoveel problemen in hun familie en op school. In de families is de traditionele rolverdeling zoals die in het land van herkomst gold, doorbroken en vaak is er sprake van een botsing tussen de ouders, die vasthouden aan hun cultuur, en de kinderen die zich snel aanpassen aan de nieuwe sociale context. Verder moet men niet onderschatten hoe moeilijk het voor de jongeren is om hun plaats te vinden in het onderwijssysteem zoals dat functioneert in het land waar zij zijn gekomen. Het schoolsysteem moet daarom de eigen voorwaarden onder de loep nemen en speciale integratiebevorderende leerwegen ontwikkelen voor de immigrantenkinderen, die toegespitst zijn op hun behoeften. Ook is het belangrijk om te zorgen voor een klimaat van wederzijds respect en dialoog tussen alle leerlingen in de klas, gebaseerd op de

universele principes en waarden die in alle culturen gelden. Als iedereen zijn best doet – docenten, gezinnen en leerlingen – zal dat de jonge migranten zeker helpen om zo goed mogelijk te integreren en zal dat hen de mogelijkheid bieden om de kennis en vaardigheden te verwerven die zij nodig hebben voor hun menselijke, culturele en professionele ontwikkeling. Dit geldt des te meer voor jonge vluchtelingen, voor wie adequate programma's moeten worden ontwikkeld, zowel op school als op de werkvloer, om ervoor te zorgen dat zij goed zijn voorbereid en om hen de noodzakelijke basis te bieden om op een goede manier te integreren in de nieuwe sociale, culturele en professionele wereld.

De Kerk heeft veel aandacht voor de wereld van de migranten en vraagt degenen die in hun land van herkomst christelijk gevormd zijn, om dit erfgoed van evangelische en religieuze waarden vrucht te laten dragen door deze op de verschillende terreinen van het leven uit te dragen. In dat verband wil ik de kerkelijke gemeenschappen in de ontvangende landen vragen om de kinderen, jongeren en hun ouders een warm onthaal te bieden, begrip op te brengen voor de wendingen van hun lot en hen te helpen om een eigen plaats te verwerven.

En dan is er onder de migranten, zoals ik ook in de boodschap van vorig jaar schreef, één categorie die bijzondere aandacht verdient: de studenten uit het buitenland, die voor hun studie ver van huis zijn. Dit worden er steeds meer. Het gaat hier om jonge mensen die behoefte hebben aan specifieke pastorale zorg, omdat ze niet alleen student zijn, zoals de anderen, maar ook tijdelijke migranten. Zij voelen zich vaak alleen onder de druk

van hun studie en hebben soms ook te kampen met economische problemen. De Kerk ziet deze groep vanuit haar moederlijke zorg met liefde aan en probeert specifieke pastorale en sociale initiatieven op te zetten die inspelen op de grote mogelijkheden van hun jonge leeftijd. Zij moeten worden geholpen om te leren hoe zij zich kunnen openstellen voor de dynamiek van de interculturele context en verrijkt kunnen worden door het contact met andere studenten uit verschillende culturen en met verschillende godsdiensten. Voor jonge christenen kan deze studie- en vormingservaring een goede manier zijn om te groeien in hun geloof, en een stimulans om zich open te stellen voor het universalisme dat een wezenlijk onderdeel van de katholieke Kerk uitmaakt.

Beste jonge migranten, bereid je voor om samen met je leeftijdsgenoten te bouwen aan een rechtvaardiger en broederlijker samenleving door je gewetensvol en serieus te kwijten van je plichten jegens je familie en je land. Respecteer de wet en laat je nooit leiden door haat en geweld. Probeer voorvechters te zijn van een wereld waarin begrip, solidariteit, rechtvaardigheid en vrede heersen. Jullie in het bijzonder, jonge gelovigen, wil ik vragen om je studietijd te benutten om te groeien in je kennis van en liefde voor Christus. Jezus wil dat jullie zijn trouwe vrienden zijn en daarvoor is het nodig dat je een innige band met Hem opbouwt door voortdurend te bidden en aandachtig te luisteren naar zijn Woord. Hij wil dat jullie zijn getuigen zijn en daarvoor is het nodig dat jullie het Evangelie op moedige wijze voorleven en tot uiting brengen in concrete werken van liefde voor God en ruimhartig dienstbetoon aan je broeders en zusters. De Kerk heeft jullie nodig en rekent op jullie bijdrage. Jullie kunnen

een providentiële rol spelen in de huidige context van de evangelisatie. Omdat jullie afkomstig zijn uit allerlei verschillende culturen, maar verenigd worden door het feit dat jullie allen tot de ene Kerk van Christus behoren, kunnen jullie laten zien dat het Evangelie leeft en past bij elke situatie. Het is een oude en altijd weer nieuwe boodschap. Een woord van hoop en verlossing voor de mensen van alle rassen en culturen, van alle tijden en leeftijden.

Aan Maria, de Moeder van heel de mensheid, en aan Jozef, haar ingetogen echtgenoot, die samen met Jezus als vluchtelingen in Egypte verbleven, vertrouw ik jullie toe, en jullie familie, de mensen die op allerlei manieren hulp verlenen in de grote wereld van de jonge immigranten, en de vrijwilligers en pastoraal werkers die jullie met hun bereidwilligheid en vriendelijke ondersteuning terzijde staan.

Moge de Heer jullie en jullie familie altijd nabij zijn, zodat jullie met elkaar de hindernissen en materiële en geestelijke moeilijkheden die jullie op je weg tegenkomen, kunnen overwinnen. Met deze wens schenk ik ieder van jullie en allen die jullie dierbaar zijn, een bijzondere apostolische zegen.

Vanuit het Vaticaan, 18 oktober 2007

Benedictus XVI

© Copyright 2007 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: drs. P.C. de Die

Benedictus XVI

Boodschap voor de zestiende

Wereldziekendag

Dierbare broeders en zusters!

1. Op 11 februari, de gedenkdag van de gezegende Maagd Maria van Lourdes, vieren wij Wereldziekendag, een goede gelegenheid om na te denken over de betekenis van pijn en de christelijke plicht om daar verantwoordelijkheid voor te nemen in iedere situatie waarin sprake is van pijn. Dit jaar is deze belangrijke dag verbonden met twee belangrijke gebeurtenissen in het leven van de Kerk, zoals al blijkt uit het thema 'De Eucharistie, Lourdes en de pastorale ziekenzorg': de 150ste verjaardag van de verschijningen van de Onbevleete Maagd Maria in Lourdes en de viering van het Internationaal Eucharistisch Congres in het Canadese Québec. Dit biedt ons een bijzondere gelegenheid om met elkaar na te denken over het nauwe verband tussen het mysterie van de Eucharistie, de rol van Maria in het heilsplan en de realiteit van de pijn en het lijden van de mens.

De 150 jaar die sinds de verschijningen in Lourdes zijn verstreken, nodigen ons uit om onze blik te richten op de Heilige Maagd, wier Onbevleete Ontvangenis het ultieme geschenk is van God aan een vrouw, zodat zij zich volledig en met een standvastig en onwankelbaar geloof kon wijden aan het goddelijke plan, ondanks het lijden en de beproevingen die zij zou moeten doorstaan. Maria is dan ook een voorbeeld van de totale zelfovergave aan Gods wil: zij ontving het eeuwige Woord in haar hart en in haar maagdelijke schoot; zij stelde haar vertrouwen in God en terwijl haar eigen ziel door een zwaard werd doorboord (vgl. Lc 2,35), aarzelde zij niet om te delen in het lijden van haar Zoon en herhaalde zij op Golgota aan de

voet van het Kruis het 'ja' dat zij ook bij de Annunciatie uitsprak. Nadenken over de onbevleete ontvangenis van Maria betekent dat wij ons laten aantrekken door het 'ja' waarmee zij op zo'n prachtige manier onderdeel werd van de missie van Christus, de Verlosser van de mensheid. Het betekent dat wij ons door haar bij de hand laten nemen om op onze beurt tegen God te zeggen "Uw wil geschiede" in ons bestaan dat zowel vreugde en verdriet, hoop en teleurstellingen kent en in het besef dat de beproevingen, de pijn en het lijden de betekenis van onze pelgrimstocht op aarde verrijken.

2. Men kan niet nadenken over Maria zonder zich aangetrokken te voelen tot

Christus en men kan niet naar Christus kijken zonder zich direct ook bewust te zijn van de aanwezigheid van Maria. Er bestaat een onverbreekelijke band tussen de Moeder en de Zoon, die in haar schoot tot stand gebracht is door de heilige Geest, een band die we op mystieke wijze terugzien in het sacrament van de Eucharistie, zoals de kerkvaders en theologen door de eeuwen heen hebben aangegeven. “Het vlees dat door het werk van de heilige Geest geboren is uit Maria, is brood dat is neergedaald uit de hemel,” zo zei de heilige Hilarius van Poitiers. In het negende-eeuwse ‘Sacramentarium Bergomense’ lezen we: “Haar schoot heeft een vrucht voortgebracht, een brood dat ons vervuld heeft van een engelachtig geschenk. Maria heeft het heil hersteld dat Eva door haar zonde had vernietigd.” En de heilige Petrus Damiani schreef: “Het lichaam dat de Heilige Maagd heeft voortgebracht, in haar schoot gevoed met moederlijke zorg, dat lichaam en niets anders ontvangen wij nu van het heilige altaar, en daarvan drinken wij het bloed als sacrament van onze verlossing. Dat is het katholieke geloof en dat is wat de heilige Kerk leert.” De band tussen de Heilige Maagd en de Zoon, het Offerlam dat de zonden van de wereld wegdraagt, strekt zich uit tot de Kerk, het mystieke Lichaam van Christus. Maria, zo sprak de dienaar Gods Johannes Paulus II, is in heel haar leven een “vrouw van de Eucharistie” en daarom is de Kerk, die Maria als haar voorbeeld ziet, “ertoe geroepen haar in haar relatie tot dit heiligste geheim na te volgen”.¹ In dat perspectief is het nog beter te begrijpen waarom in Lourdes de verering van de Heilige Maagd zo zeer verbonden is met een voortdurende verwijzing naar de Eucharistie, met dagelijkse eucharistievieringen, met de verering van het heiligste sacrament en met de

zegening van de zieken, één van de indrukwekkendste momenten van het bezoek van de pelgrims aan de Grot van Massabielle.

De aanwezigheid van vele zieke pelgrims in Lourdes en van de vrijwilligers die hen begeleiden, helpt ons om na te denken over de tedere, moederlijke zorg die de Maagd tentoonspreidt voor alle menselijke pijn en al het menselijk lijden. De nabijheid van Maria, *Mater Dolorosa*, die aan de voet van het kruis meeleeft met haar Zoon in haar verbondenheid met het Offer van Christus, is voelbaar voor de christelijke gemeenschap die zich schaart rond haar lijdende leden, die de tekenen dragen van het lijden van de Heer. Maria lijdt mee met hen die het moeilijk hebben, zij hoopt met hen, zij is hun troost en steunt hen met haar moederlijke zorg. En is het niet zo dat de spirituele ervaring van heel veel zieke mensen maakt dat wij beter begrijpen dat “de goddelijke Verlosser in de ziel van elk lijdende mens wil binnengaan door het hart van zijn heilige moeder, de eerste en verhevenste van alle verlostent”?²

3. Als Lourdes ons aanzet om na te denken over de moederlijke liefde van de Onbevleete Maagd voor haar zieke en lijdende kinderen, dan zal het volgende Internationaal Eucharistisch Congres een gelegenheid zijn om Jezus Christus, die tegenwoordig is in het Sacrament van het altaar, te aanbidden en onszelf toe te vertrouwen aan Hem als de Hoop die nooit teleurstelt, en Hem te ontvangen als het medicijn van onsterfelijkheid dat lichaam en geest geneest. Jezus Christus heeft de wereld verlost door zijn lijden, zijn dood en zijn verrijzenis en Hij wilde bij ons blijven als ‘het brood des levens’ op onze aardse pelgrimstocht. ‘De Eucharistie, ge-

1. Johannes Paulus II, Encycliek *Ecclesia de Eucharistia* (17 april 2003), 53, in: *Kerkelijke documentatie (KD)* 31/4 (6 juni 2003), 124.

2. Johannes Paulus II, apostolische Brief *Salvifici doloris* (11 februari 1984), 26, in: *Archief van de Kerken* 39/4 (april 1984), 13.

schenk van God voor het leven van de wereld': dat is het thema van het Eucharistisch Congres. Het benadrukt dat de Eucharistie het geschenk is van God aan de wereld van zijn eniggeboren Zoon, die mens is geworden en is gekruisigd. Hij brengt ons samen rond de eucharistische tafel en wekt in zijn leerlingen de liefdevolle zorg voor de lijdenden en zieken, in wie de christelijke gemeenschap het gezicht van haar Heer herkent. Zoals ik schreef in de postsynodale apostolische Exhortatie *Sacramentum caritatis*: "De christengelovigen moeten, als ze Eucharistie vieren, zich er steeds meer bewust van worden dat het offer van Christus voor allen is en de Eucharistie hen er daarom toe aanzet zelf 'gebroken brood' voor anderen te worden."³ Zo worden wij aangemoedigd om ons zelf ook in te zetten om onze broeders te helpen, met name hen die het moeilijk hebben, omdat het de roeping van iedere christen is om waarlijk samen met Jezus brood te zijn dat wordt gebroken voor het leven van de wereld.

4. Dit geeft duidelijk aan dat de pastorale ziekenzorg juist uit de Eucharistie de benodigde spirituele kracht moet putten om mensen werkelijk te kunnen helpen en hen de verlossende waarde van hun eigen lijden te helpen begrijpen. Zoals de dienaar Gods Johannes Paulus II schreef in de reeds aangehaalde apostolische Brief *Salvifici doloris*, ziet de Kerk haar lijdende broeders en zusters als het ware als vele dragers van de bovennatuurlijke kracht van Christus.⁴ Op mystieke wijze verenigd met Christus, wordt de mens die lijdt in liefde en deemoedige overgave aan Gods wil, een levend offer voor de verlossing van de wereld. Mijn dierbare voorganger stelde ook: "Hoe meer een mens door zonde wordt bedreigd, hoe zwaarder de structuren van de zonde die

onze huidige wereld bepalen, wegen, des te groter is de uitdrukingskracht die het menselijk lijden in zich draagt. En des te meer gevoelt de Kerk de noodzaak, om haar toevlucht te nemen tot de waarde van het menselijk lijden voor de redding van de wereld."⁵ Als in Québec het mysterie van de Eucharistie, Gods geschenk voor het leven van de wereld, op Wereldziekendag in een ideële parallel wordt beschouwd, wordt daarmee niet alleen de rol van het menselijk lijden in het heilswerk van God gevierd, maar kunnen in zekere zin ook de waardevolle vruchten worden geplukt die beloofd zijn aan hen die geloven. Zo wordt pijn die in geloof ontvangen wordt, de deur die toegang geeft tot het mysterie van het verlossende lijden van Jezus, waardoor wij met Hem de vrede en het geluk van zijn Verrijzenis kunnen bereiken.

5. Ik zend mijn hartelijke groeten aan allen die ziek zijn en alle mensen die op verschillende manieren voor hen zorgen. Ik nodig de diocesane en parochiegemeenschappen uit om de komende Wereldziekendag te vieren in het volle besef van de gelukkige combinatie van de 150ste verjaardag van de verschijningen van Onze Lieve Vrouwe van Lourdes en het Internationaal Eucharistisch Congres. Laat het een gelegenheid zijn om het belang te onderstrepen van de heilige Mis, van de aanbidding van het heilig Sacrament en van de viering van de Eucharistie, zodat de kapellen in onze medische centra een kloppend hart worden waarin Jezus zich telkens weer aan de Vader geeft voor het leven van de mensheid! Het vieren van de Eucharistie met zieken is, als dat in stijl en in een geest van gebed geschiedt, een echte troost voor hen die lijden en geplaagd worden door allerlei vormen van zwakte.

3. Benedictus XVI, postsynodale apostolische Exhortatie *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), 88, in: *KD* 35/5-6 (1 juni 2007), 155.

4. Vgl. *Salvifici doloris*, 27, in: *t.a.p.*

5. *T.a.p.*

Moge de komende Wereldziekendag daarnaast een goede gelegenheid zijn om speciaal te bidden om de moederlijke bescherming van Maria voor hen die gebukt gaan onder ziekte en voor de mensen die werken in de gezondheidszorg en in de pastorale ziekenzorg. Ik denk in het bijzonder aan priesters die op dit gebied werkzaam zijn, mannelijke en vrouwelijke religieuzen, vrijwilligers en allen die zich met grote toewijding inzetten om de zieken en noodlijdenden lichamelijk en geestelijk van dienst te zijn. Ik vertrouw hen allen toe aan Maria, de Moeder van God en onze Moeder, de Onbevleete Ontvangenis. Moge zij eenieder helpen om te getuigen dat het enige ware antwoord op de menselijke pijn en het lijden Christus

is, die door zijn verrijzenis de dood heeft overwonnen en ons het leven heeft gegeven dat geen einde kent. Met deze gevoelens schenk ik u allen van ganser harte mijn bijzondere apostolische zegen.

Vanuit het Vaticaan, 11 januari 2008

Benedictus XVI

© 2008 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: drs. P.C. de Die

Benedictus XVI

Boodschap voor de Veertigdagentijd van 2008

'Christus is om uwentwil arm geworden'

(2Kor 8,9)

Dierbare broeders en zusters!

1. Ieder jaar biedt de liturgische opgang naar Pasen ons een welkome gelegenheid de betekenis van ons christen-zijn te verdiepen, en worden we aangespoord de barmhartigheid van God opnieuw te ontdekken, zodat wij van onze kant barmhartiger worden jegens onze broeders en zusters. In de Veertigdagentijd is het de zorg van de Kerk enkele bijzondere werken aan te bevelen, die de gelovigen concreet vooruithelpen bij dit proces van innerlijke vernieuwing, namelijk gebed, vasten en het geven van aalmoezen. Dit jaar wil ik in de gebruikelijke boodschap voor de Veertigdagentijd stilstaan bij de praktijk van het geven van aalmoezen, wat een concrete manier vormt om de noodlijdende te hulp te komen en tegelijkertijd een ascetische oefening is om ons te bevrijden van de gebondenheid aan aardse goederen.

Hoe sterk de invloed van materieel bezit is, en hoe ondubbelzinnig onze beslissing moet zijn dit niet tot afgod te maken, bevestigt Jezus nadrukkelijk: "Gij kunt niet God dienen en de mammon" (Lc 16,13). Het geven van aalmoezen helpt ons deze voortdurende bekoring te overwinnen, want het leert ons de noden van de naaste te zien en met anderen te delen wat wij, dankzij de goddelijke goedheid, bezitten. Dat is het doel van de bijzondere collectes voor de armen, die tijdens de Veertigdagentijd in veel delen van de wereld worden georganiseerd. Op die manier verbindt de innerlijke zuivering zich

met een gebaar van kerkelijke gemeenschap, dat men in de vroege Kerk al kende. Daarover spreekt bijvoorbeeld de heilige Paulus in zijn brieven over de collecte voor de gemeenschap van Jeruzalem (vgl. 2Kor 8-9; Rom 15,25-27).

2. Het evangelie leert: wij zijn geen eigenaren, maar beheerders van de goederen die wij bezitten. Die mogen daarom niet als onaantastbaar eigendom worden beschouwd, doch als middelen waardoor de Heer ieder van ons roept in Zijn naam zorg te dragen voor onze naaste. Zoals de *Katechismus van de Katholieke Kerk* be-

nadrukt: materiële goederen hebben een sociale waarde, in overeenstemming met hun universele bestemming.¹

In het evangelie is duidelijk dat Jezus een ernstig verwijt maakt aan degene die de aardse rijkdommen alleen voor zichzelf wil hebben en benutten. Gegeven de velen die aan alles gebrek hebben en honger lijden, zijn de woorden uit de eerste Johannesbrief een harde terechtwijzing: “Hoe kan de goddelijke liefde blijven in een mens die geld genoeg heeft, en toch zijn hart sluit voor de nood van zijn broeder?” (1Joh 3,17). Nog duidelijker weerklinkt de oproep tot delen in landen die voornamelijk christelijk zijn, omdat hun verantwoordelijkheid ten opzichte van de vele ongelukkigen en verlatenen zwaarder weegt. Deze mensen helpen is eerder een plicht tot gerechtigheid dan een gebaar van liefdadigheid.

3. Het evangelie brengt een typisch kenmerk aan het licht van het christelijk geven van aalmoezen: een aalmoes moet in het verborgene gegeven worden. “Laat uw linkerhand niet weten wat uw rechter doet”, gebiedt Jezus, “opdat uw aalmoes in het verborgene blijve” (Mt 6,3-4). Kort tevoren heeft Hij gezegd dat men zich niet op eigen goede daden moet laten voorstaan, om niet het risico te lopen daardoor het recht op loon in de hemel te verspelen (vgl. Mt 6,1-2). De leerling moet er zorg voor dragen dat alles gebeurt tot meerdere eer van God. Jezus vermaant: “Zo moet uw licht stralen voor het oog van de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader verheerlijken die in de hemel is” (Mt 5,16). Alles moet dus gericht zijn niet op onze eer, maar op de eer van God. Moge dit besef, dierbare broeders en zusters, iedere daad van hulpverlening aan de naaste begeleiden, opdat die niet tot middel wordt om

zelf op de voorgrond te treden. Als wij bij het verrichten van een goede daad niet de eer van God en het ware welzijn van de medemensen tot doel hebben, maar vooral naar persoonlijk voordeel of eenvoudigweg bijval streven, beantwoorden wij niet aan de oproep van het evangelie. In de moderne, door beelden bepaalde samenleving, moet men zeer waakzaam zijn waar het deze bekoring betreft. De milddadigheid van het evangelie is niet slechts filantropie: het is veel eerder een concrete daad van caritas, van liefde, een goddelijke deugd, die volgt uit de innerlijke bekering tot liefde jegens God en de medemens, in navolging van Jezus Christus, die Zich volledig aan ons geschonken heeft tot aan de dood op het kruis. Hoe zouden wij God niet danken voor de vele mensen die, ver verwijderd van de schijnwerpers van de mediamaatschappij, in stilte en vanuit een christelijke geest grootmoedige daden verrichten ter ondersteuning van de naaste in nood? Het heeft weinig zin de eigen goederen aan anderen te schenken, als dat leidt tot een van ijdelheid opgeblazen hart: daarom zoekt degene die weet dat God “in het verborgene ziet”, en in het verborgene zal vergelden, geen menselijke erkenning voor de door hem volbrachte werken van barmhartigheid.

4. De heilige Schrift nodigt ons uit het geven van aalmoezen te beschouwen met een diepere blik, die de puur materiële dimensie overstijgt en ons leert dat het zaliger is te geven dan te ontvangen (vgl. Hnd 20,35). Als wij uit liefde handelen, dan geven wij uitdrukking aan de waarheid van ons ‘zijn’: wij zijn namelijk niet voor onszelf geschapen, doch voor God en voor de medemensen (vgl. 2Kor 5,15). Iedere keer als we uit liefde tot God onze goederen delen met de behoeftige naaste,

1. Vgl. Katechismus van de Katholieke Kerk, 2404.

ervaren we dat de volheid van het leven uit de liefde komt en dat alles tot ons terugkeert als zegen van de vrede, de innerlijke tevredenheid en de vreugde. De hemelse Vader belooft ons geven van aalmoezen met Zijn vreugde. Meer nog: de heilige Petrus vermeldt bij de geestelijke vruchten van het geven van aalmoezen de vergeving van de zonden: “De liefde” – zo schrijft hij – “bedekt tal van zonden” (1Pe 4,8). De liturgie van de Veertigdagentijd herhaalt het dikwijls: God biedt ons zondaars de mogelijkheid tot vergeving aan. Als wij ons bezit delen met de armen, worden wij erop voorbereid die te ontvangen. Op dit moment denk ik aan al diegenen die de last voelen van het kwaad dat zij hebben gedaan, en zich juist daarom ver van God voelen, angstig en bijna niet bij machte zich tot Hem te wenden. Als het geven van aalmoezen ons dicht bij de naaste brengt, brengt het ons dicht bij God, en het kan tot werktuig worden van een ware bekeering en verzoening met Hem en met onze broeders en zusters.

5. Het geven van aalmoezen voedt ons op tot een liefdevolle edelmoedigheid. De heilige Giuseppe Benedetto Cottolengo placht aan te bevelen: “Tel nooit de munten die je weggeeft want, zo zeg ik altijd: Als bij het geven van aalmoezen de linkerhand niet mag weten wat de rechter doet, dan mag ook de rechter niet weten wat die zelf doet.”² In dit verband is van grote betekenis de episode uit het evangelie aangaande de weduwe die van haar armoe “alles waar ze van leven moest” (Mc 12,44) in de offerkist van de tempel wierp. Haar twee kleine, onbeduidende muntjes worden tot een veelzeggend symbool: deze weduwe geeft God niet iets van haar overvloed; ze geeft niet iets van wat ze bezit; ze geeft wat ze is. Ze geeft zichzelf volledig.

Dit ontroerende verhaal is ingebed in de bijbelse beschrijving van de dagen die onmiddellijk vooraf gaan aan het lijden en de dood van Jezus. Jezus is arm geworden, opdat wij rijk zouden worden door Zijn armoede, schrijft St. Paulus; Hij heeft Zichzelf helemaal voor ons gegeven. De Veertigdagentijd spoort ons aan – ook door het geven van aalmoezen – Zijn voorbeeld na te volgen. In de school van Jezus kunnen wij leren ons leven tot gave te maken; doordat we Hem navolgen, groeit de bereidheid niet alleen iets van ons bezit te geven, maar juist onszelf. Wordt niet zo ongeveer het hele evangelie samengevat in het ene gebod van de liefde? De praktijk om aalmoezen te geven in de Veertigdagentijd wordt zo tot een middel om voortgang te maken in onze christelijke roeping. Als de christen zichzelf geeft zonder berekening, getuigt hij: niet de materiële rijkdom dicteert de wetten van het bestaan, maar de liefde. Wat de aalmoes haar waarde geeft is – naar de mogelijkheden en omstandigheden van ieder individu – de liefde die inspireert tot verschillende vormen van zelfgave.

6. Dierbare broeders en zusters, de voorbereiding op Pasen nodigt ons, ook door het geven van aalmoezen, uit tot een geestelijke training, opdat wij groeien in de liefde en Christus Zelf herkennen in de armen. In de *Handelingen der Apostelen* wordt verhaald wat de apostel Petrus zegt tot de lamme die aan de tempel poort om aalmoezen vraagt: “Zilver en goud heb ik niet; maar wat ik heb geef ik u. In de naam van Jezus Christus de Nazoreër: gebruik uw voeten” (Hnd 3,6). Met de aalmoes geven wij iets materiëls; het kan een teken zijn van de grotere gave, die wij anderen geven met het woord en het getuigenis van Christus, in Wiens naam wij het ware leven hebben. Deze tijd nodigt

2. *Detti e pensieri*, Edilibri, 201.

ons daarom uit door persoonlijke en gemeenschappelijke inspanning Christus toegedaan te zijn en te getuigen van Zijn liefde. Maria, de Moeder en trouwe Dienstmaagd van de Heer, moge de gelovigen helpen om in hun 'geestelijke strijd' van de Veertigdagentijd de wapens van het gebed, het vasten en het geven van aalmoezen goed te gebruiken. Dan gaan wij, in kracht van de Geest vernieuwd, het Paasfeest tegemoet. Met deze wens schenk ik u allen van harte mijn Apostolische Zegen.

Van het Vaticaan, 30 oktober 2007

Benedictus XVI

© Copyright 2008 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: dr. N. Stienstra, met medewerking van drs. N.M. Schnell, pr.

Boodschap voor de 42ste Wereldcommunicatiedag, 4 mei 2008

De media: op het kruispunt van zelfpromotie en dienstbetoon. Zoeken naar de waarheid om haar met anderen te delen.

Dierbare broeders en zusters!

1. Het thema van de Wereldcommunicatiedag van dit jaar – ‘De media: op het kruispunt van zelfpromotie en dienstbetoon. Zoeken naar de waarheid om haar met anderen te delen’ – belicht de belangrijke rol van de media in het leven van mensen en van de samenleving. Er is werkelijk geen terrein van de menselijke ervaring meer, zeker gezien de immensiteit van de globalisering, waarop de media niet integraal onderdeel uitmaken van de relaties tussen mensen en van de sociale, economische, politieke en religieuze ontwikkelingen. Zoals ik in mijn Boodschap voor de Wereldvredesdag van dit jaar schreef: “Met name de sociale communicatiemedia hebben, gezien hun educatieve mogelijkheden, een bijzondere verantwoordelijkheid voor de bevordering van het respect voor het gezin door duidelijk te maken wat de rechten en verwachtingen van het gezin zijn en het gezin in al zijn schoonheid weer te geven.”¹

2. Door de bliksemsnelle technologische ontwikkeling beschikken de media over ongekende mogelijkheden, maar dat doet tegelijkertijd nieuwe en tot voor kort onvoorstelbare vragen en problemen ontstaan. De media kunnen zonder enige twijfel een belangrijke bijdrage leveren aan de verspreiding van nieuws, aan kennis van feiten en aan de verschaffing van informatie: de media hebben bijvoorbeeld een beslissende rol gespeeld in de verbreding van de geletterdheid en in de sociali-

satie, evenals in de ontwikkeling van de democratie en de dialoog tussen de volken. Zonder hun bijdrage zou het werkelijk moeilijk zijn om het onderlinge begrip tussen de volken te bevorderen en te versterken, om een impuls te geven aan vredesonderhandelingen over heel de wereld, om iedereen de toegang tot informatie te garanderen en er tegelijkertijd voor te zorgen dat ideeën, met name ideeën ter bevordering van de idealen van solidariteit en sociale gerechtigheid, vrijelijk

1. Benedictus XVI, Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 41ste Wereldvredesdag (1 januari 2008), *Het menselijk gezin, een gemeenschap van vrede* (8 december 2007), 5, in: *Kerkelijke documentatie (KD)* 36/2 (29 februari 2008), 44.

kunnen circuleren. De media zijn in hun algemeenheid niet alleen kanalen waarlangs ideeën kunnen worden verspreid: zij kunnen en moeten ook instrumenten zijn die ten dienste staan van een wereld van meer gerechtigheid en solidariteit. Zij dreigen helaas echter te veranderen in systemen die erop gericht zijn om de mensheid de agenda voor te schrijven die bepaald wordt door de waan van de dag. Dat is wat er gebeurt wanneer communicatie wordt gebruikt voor ideologische doeleinden of agressieve reclame voor consumptiegoederen. De media pretenderen de werkelijkheid weer te geven, maar vaak wordt er een vertekend beeld van het persoonlijke, sociale en het familieleven voorgespiegeld of gelegitimeerd. Om meer luisteraars te trekken en hogere kijkcijfers te halen, aarzelen de media soms ook niet om zich te bedienen van vulgariteit of geweld en daarmee over de schreef te gaan. De media kunnen ook ontwikkelingsmodellen propageren die de technologische kloof tussen rijke en arme landen eerder vergroten dan verkleinen.

3. De mensheid staat op een kruispunt. Op de media is ook van toepassing wat ik in de encycliek *Spe salvi* schreef over de ambiguïteit van de vooruitgang: die biedt enerzijds nieuwe mogelijkheden voor het goede, maar opent tegelijkertijd ook verschrikkelijke, eerder niet bestaande mogelijkheden voor het kwaad.² We moeten ons dan ook afvragen of het wijs is om toe te staan dat de sociale communicatiemiddelen worden gebruikt voor kritiekloze 'zelfpromotie' of in handen komen van mensen die ze gebruiken om het geweten van mensen te manipuleren. Moet de prioriteit niet zijn om ervoor te zorgen dat zij ten dienste blijven staan van de mensen en van het algemeen belang en dat zij "de morele vorming ... de vernieuwing van

het innerlijk leven"³ bevorderen? De buitengewoon grote invloed van de media op het leven van mensen en op de samenleving wordt algemeen erkend. Toch is het nodig om te benadrukken dat er momenteel sprake is van een radicale verschuiving, men zou zelfs kunnen zeggen van een complete omslag in de functie van de media. De communicatiemedia lijken tegenwoordig de werkelijkheid niet alleen te willen weergeven, maar zelfs te willen bepalen door de invloed en kracht van suggestie. Het is bijvoorbeeld duidelijk dat de media in bepaalde situaties niet worden gebruikt voor het eigenlijke doel van informatieverschaffing, maar om gebeurtenissen te 'creëren'. Deze gevaarlijke omslag in de functie van de media wordt door veel kerkelijk leiders met bezorgdheid gadeslagen. Juist omdat we te maken hebben met realiteiten die grote invloed hebben op alle dimensies (morele, intellectuele, religieuze, relationele, affectieve en culturele) van het menselijk leven waarin het belang van de persoon op het spel staat, moeten we benadrukken dat niet alles wat technisch mogelijk is, ook ethisch verantwoord is. Daarom doet de invloed van de communicatiemedia op het moderne leven onontkoombare vragen rijzen, die vragen om keuzes en oplossingen die we niet langer voor ons uit mogen schuiven.

4. De functie die de sociale communicatiemedia in de samenleving hebben gekregen, moet inmiddels worden beschouwd als een integraal onderdeel van het 'antropologische' vraagstuk dat de grootste uitdaging van het derde millennium vormt. Zoals we ook zien gebeuren op het terrein van het menselijk leven, van huwelijk en gezin en in de grote actuele vraagstukken rondom vrede, recht en de bescherming van de schepping, zo

2. Vgl. Benedictus XVI, Encycliek *Spe salvi* (30 november 2007), 22, in: *KD* 36/1 (18 januari 2008), 17.

3. *T.a.p.*

gaat het ook in de sector van de sociale communicatiemedia langzamerhand om essentiële dimensies van de menselijke persoon en om de waarheid ten aanzien van de mens. Wanneer de communicatie haar ethische grondslag verliest en zich onttrekt aan sturing vanuit de samenleving, is er uiteindelijk geen ruimte meer voor de centrale plaats en de onschendbare waardigheid van de menselijke persoon. Als gevolg daarvan dreigt zij dan een negatieve uitwerking te hebben op het geweten en de keuzes van mensen en hun vrijheid en leven te conditioneren. Daarom is het essentieel dat de sociale communicatiemedia de menselijke persoon altijd verdedigen en de menselijke waardigheid volledig respecteren. Veel mensen menen dat er in dit verband behoefte is aan een 'info-ethiek', zoals we ook een bio-ethiek hebben op het terrein van de geneeskunde en wetenschappelijk onderzoek ten aanzien van het leven.

5. De media moeten vermijden dat zij de spreekbuis worden van economisch materialisme en ethisch relativisme, de gesels van deze tijd. In plaats daarvan kunnen en moeten zij bijdragen aan de verkondiging van de waarheid over de mensheid en die verdedigen tegenover hen die deze waarheid ontkennen of willen vernietigen. Men zou zelfs kunnen zeggen dat het zoeken naar en het presenteren van de waarheid over de mensheid de hoogste roeping van de sociale communicatie vormt. Het is een prachtige taak om met het oog op dat doel gebruik te maken van de vele verfijnde en aantrekkelijke technieken die de media tot hun beschikking hebben – in de eerste plaats een taak voor de bestuurders en medewerkers van deze sector. Maar het is ook een taak die tot op zekere hoogte ons allen aangaat, omdat wij in deze tijd van globalisering allen

consumenten van de sociale communicatiemedia zijn en die ook zelf bedienen. De nieuwe media, met name de telecommunicatie en het internet, veranderen het gezicht van de communicatie. Misschien is dit een waardevolle gelegenheid om dat gezicht opnieuw vorm te geven om, zoals mijn eerbiedwaardige voorganger paus Johannes Paulus II het zei, de essentiële en onmisbare elementen van de waarheid over de menselijke persoon zichtbaarder te maken.⁴

6. De mens hunkert naar de waarheid, hij is op zoek naar de waarheid: dat feit wordt geïllustreerd door de aandacht en het succes dat wordt geogst met vele publicaties, programma's of kwaliteitsfictie waarin de waarheid, schoonheid en grootsheid van de menselijke persoon, inclusief de religieuze dimensie van de mens, worden erkend en op positieve wijze benaderd. Jezus zei: "Dan zult ge de waarheid kennen en de waarheid zal u vrijmaken" (Joh 8,32). De waarheid die ons vrijmaakt is Christus, omdat alleen Hij werkelijk de honger van het menselijk hart naar leven en liefde kan stillen. Zij die Hem hebben leren kennen en zijn boodschap met enthousiasme hebben ontvangen, ervaren een niet te onderdrukken verlangen om die waarheid te delen en uit te dragen. Zoals Johannes schrijft: "Het bestond vanaf het begin – we hebben het gehoord en met eigen ogen gezien; we hebben het aanschouwd en onze handen hebben het aangeraakt – dáárover spreken wij, over het woord dat leven is ... Wat wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij ook aan u, opdat gij gemeenschap moogt hebben met ons. En onze gemeenschap is er een met de Vader en met Jezus Christus, zijn Zoon. En wij schrijven dit om ons aller vreugde volkomen te maken (1Joh 1,1-4).

4. Vgl. Johannes Paulus II, apostolische Brief *De snelle ontwikkeling* (24 januari 2005), 10, in: *KD* 33/7-8 (28 oktober 2005), 235.

Laten wij de heilige Geest vragen om moedige mensen op het terrein van de communicatie, om authentieke getuigen van de waarheid, die trouw zijn aan de opdracht van Christus en geestdriftig over de boodschap van het geloof, mensen die “de moderne culturele behoeften begrijpen en zich inzetten om het communicatietijdperk niet te benaderen als een tijd van vervreemding en verwarring, maar als een waardevolle tijd om te zoeken naar de waarheid en te streven naar gemeenschap tussen mensen en volken”.⁵

Met deze wensen zend ik u allen van harte mijn zegen.

Vanuit het Vaticaan, 24 januari 2008, de gedachtenis van Franciscus van Sales.

Benedictus XVI

© Copyright 2008 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: drs. P.C. de Die

5. Johannes Paulus II, *Toespraak tot de conferentie van medewerkers van de communicatie- en cultuursector* (9 november 2002).

Open brief 138 moslim geleerden

Aan het einde van de Ramadan (13 oktober 2007) hebben 138 moslim geleerden een open brief geschreven met een oproep tot dialoog aan paus Benedictus XVI en een aantal patriarchen, bisschoppen en protestantse raden van kerken. De brief was tevens gericht aan andere christenen, aan joden en aan alle mensen.

In naam van God, de Barmhartige, de Genadevolle

Een gemeenschappelijk woord

In de naam van God, de Erbarmer, de Barmhartige. En vrede en zegeningen over de profeet Mohammed.

K. 16: 125: "Roep op tot de weg van jouw Heer met wijsheid en goede aansporing en twist met hen op de beste manier. Jouw Heer kent wie van Zijn weg afdwaalt het best en Hij kent hen die het goede pad volgen het best."

I Liefde tot God

Liefde tot God in de islam

De geloofsgetuigenissen

De centrale geloofsbelijdenis van de islam bestaat uit twee geloofsgetuigenissen of *shahada's*.¹ Deze luiden: "Er is geen god behalve God, Mohammed is de boodschapper van God."

De islam kan niet zonder deze twee getuigenissen. Wie ze uitspreekt en aanvaardt, is moslim; wie ze ontkent is geen moslim. Bovendien zei de profeet Mohammed: Het beste dat je in je geheugen kunt prenten is: Er is geen andere god dan God.²

Het beste dat alle profeten hebben gezegd

Toen hij hierover uitweidde zei de profeet Mohammed: "Het beste wat ik zelf heb gezegd en de profeten vóór mij, is: Er is geen andere god dan God. Hij alleen heeft geen partners, Hem komt de heerschappij toe en de lof. Hij heeft macht over alle dingen."³ Deze zinnen die op de eerste geloofsbelijdenis volgen, komen alle uit de Edele Koran. Ze beschrijven alle een wijze om God lief te hebben en Hem te dienen. De woorden *Hij alleen* herinneren moslims eraan dat hun harten⁴ aan God moeten zijn toegewijd. *Alleen*, want God zegt in de Edele Koran (33: 4): "God heeft voor een man niet twee harten in zijn binnenste gemaakt." God is Absoluut en

Noot van de redactie: de noten in dit document zijn opgenomen als eindnoten.

daarom moet de toewijding aan Hem oprecht en volledig zijn.

De woorden *Hij heeft geen partners* herinneren moslims eraan dat zij God alleen moeten liefhebben, zonder gelijken in hun ziel want God zegt in de Edele Koran (2: 165): “Er zijn mensen die aannemen dat er naast God nog gelijken zijn die zij even liefhebben als God maar zij die geloven hebben God meer lief.” K. 39: 23: “... bij hen die hun Heer vrezen lopen de rillingen over hun huid.”

De woorden *Aan hem komt de heerschappij toe* herinneren moslims eraan dat hun verstand of geest geheel aan God toegewijd moet zijn want de *heerschappij* is precies alles in de schepping en alles wat de geest kan kennen. Alles is in Gods hand want Hij zegt in de Edele Koran (67: 1): “Gezegend zij Hij in wiens hand de heerschappij is en Hij is almachtig.”

De woorden *Aan hem komt de lof toe* herinneren moslims eraan dat zij God dankbaar moeten zijn en hun vertrouwen moeten stellen in Hem bij al hun gevoelens en emoties. God zegt in de Edele Koran 29: 61-63: “Maar als jij hun vraagt wie de hemelen en de aarde geschapen en de zon en de maan dienstbaar gemaakt heeft, dan zeggen zij: ‘God’. Hoe kunnen zij dan zo zijn afgekeerd? God voorziet ruimschoots in het levensonderhoud van wie Hij wil en ook met beperking voor wie Hij wil. God is alwetend. En als je hun vraagt wie uit de hemel water laat neerdalen om daarmee de aarde te doen herleven nadat zij dood was dan zeggen zij: ‘God’. Zeg: Lof en dank zij God. Maar de meesten van hen begrijpen het niet.”⁵

Voor al deze gaven en nog andere moeten mensen altijd dankbaar zijn in oprechte toewijding (K. 14: 32-34): “God is het die de hemelen en de aarde geschapen heeft

en die uit de hemel water heeft laten neerdalen en die daarmee vruchten heeft voortgebracht voor jullie levensonderhoud. En Hij maakte voor jullie schepen dienstbaar om op Zijn bevel op zee te varen en Hij maakte voor jullie de rivieren dienstbaar. En Hij maakte voor jullie de zon en de maan dienstbaar in hun vaste loop en Hij maakte voor jullie de dag en de nacht dienstbaar. Hij heeft jullie van alles wat jullie Hem gevraagd hebben gegeven en als jullie Gods genade willen tellen, dan kunnen jullie het niet opsommen. De mens is werkelijk onrechtvaardig en ondankbaar.”⁶

Inderdaad, de Fâtiha K. 1: 1-7, het meest verheven hoofdstuk in de Edele Koran,⁷ begint met de lofprijzing van God:

- 1 In de naam van God, de Erbarmer, de Barmhartige.
- 2 Lof zij God, de Heer van de wereldbewoners,
- 3 de Erbarmer, de Barmhartige,
- 4 de heerser op de oordeelsdag.
- 5 U dienen wij en U vragen wij om hulp.
- 6 Leid ons op de juiste weg,
- 7 de weg van hen aan wie U genade geschonken hebt, op wie geen toorn rust en die niet dwalen.

De *Fatiha*, dagelijks minstens zeventien maal gereciteerd in de verplichte gebeden, brengt ons in herinnering dat we God moeten prijzen en danken voor Zijn ontelbare weldaden en zijn ruime barmhartigheid, die niet beperkt blijft tot dit leven maar ons uiteindelijk bijeenbrengt op de dag van de rekening,⁸ als het erop aankomt en wanneer we hopen dat onze zonden worden vergeven.

De *Fatiha* eindigt dan ook met een gebed om genade en leiding zodat we met

wat begint als lofzegging en dank kunnen eindigen met heil en liefde want God zegt in de Edele Koran 19: 96: “Zij die geloven en de goede daden verrichten, aan hen zal de Erbarmer liefde doen toekomen.”

De woorden *Hij is almachtig* herinneren moslims eraan dat zij Gods almacht indachtig moeten zijn en God dus moeten vrezen (*ittaqâ*).⁹ God zegt in de Edele Koran 2: 194-195: “... en vreest God en weet dat God met de godvrezenden is. Geeft bijdragen op Gods weg en stort jullie niet eigenhandig in de ondergang, en doet goed. God bemint hen die goed doen.” K. 2: 196: “...vreest God en weet dat God streng is in de afstraffing.”

Door de vrees voor God moeten de handelingen, de bekommernis en de kracht van moslims geheel gewijd zijn aan God. Hij zegt in de Edele Koran 9: 36: “En weet dat God met de godvrezenden is.”

K. 9: 38-39: “Jullie die geloven. Wat is er met jullie, wanneer tot jullie gezegd wordt: ‘Rukt uit op Gods weg’ dat jullie dan bezwaard ter aarde zijgen. Bevalt het tegenwoordige leven jullie dan meer dan het hiernamaals? Maar het genot van het tegenwoordige leven is in verhouding tot het hiernamaals maar gering. Als jullie niet uitrukken, zal hij jullie bestraffen met een pijnlijke bestraffing en andere mensen in jullie plaats zetten; en jullie brengen Hem geen enkele schade toe. God is almachtig.”

De woorden *Hem komt de heerschappij toe en de lof en Hij is almachtig* herinneren moslims eraan dat zoals alles in de schepping God looft, zo ook alles in hun ziel aan God toegewijd moet zijn (K. 64: 1): “Wat er op de hemelen en op aarde is, prijst God. Hij heeft de heerschappij en Hem zij lof; Hij is almachtig.” Want in-

derdaad, alles wat in de ziel van mensen omgaat is bekend bij God en daarvan moet rekenschap worden afgelegd. K. 64: 4: “Hij weet wat er in de hemelen en op aarde is en Hij weet wat jullie verhullen en wat jullie onthullen; God weet wat er binnen in de harten is.”

Zoals we kunnen zien in bovengenoemde citaten, wordt aan zielen in de Edele Koran drie eigenschappen toebedeeld: de geest of het verstand, gemaakt om de waarheid te omvatten; de wil, gemaakt om vrij te kunnen kiezen en gevoelens, gemaakt om te houden van het goede en schone.¹⁰ Anders gezegd, de ziel van de mens *begrijpt* de waarheid door het verstand, *grijpt* het goede door de *wil* en *voelt* de liefde voor God door deugdzaamere emoties. Verderop in hetzelfde hoofdstuk beveelt God mensen (K. 64: 16): “Hem zoveel mogelijk te vrezen, naar Hem te luisteren [en zo de waarheid te begrijpen]; Hem te gehoorzamen [en zo het goede te willen] en geeft bijdragen; dat is beter voor jullie zelf. En wie voor de eigen hebzucht behoed worden dat zijn zij die succesvol zijn.”

Kort samengevat: als we de hele zin *Hij alleen heeft geen partners, Hem komt de heerschappij toe en de lof en Hij is almachtig* combineren met de geloofsgetuigenis *Er is geen andere god dan God*, dan herinnert dat de moslims eraan dat hun hart, hun ziel en al hun geestelijke vermogens (of eenvoudigweg hun hart en ziel) volledig toegewijd moeten zijn aan God en aan hem gehecht. Zo zegt God in de Edele Koran aan Mohammed (K. 6: 162-164): “Zeg: Mijn gebed (salaat) en mijn opoffering, mijn leven en mijn sterven behoren God toe, de Heer van de wereldebewoners. Hij heeft geen metgezel. Dat is aan mij bevolen en ik ben de eerste

van hen die zich (aan God) overgeven. Zeg: Zal ik een ander dan God als Heer begeren, terwijl Hij toch de Heer van alles is? Iedere ziel begaat (het slechte) slechts ten koste van zichzelf. Niemand is belast met de last van een ander...”

Deze verzen vatten de totale en diepe devotie samen van de profeet Mohammed voor God.

De Edele Koran gebiedt dan ook moslims die God waarlijk liefhebben zijn voorbeeld¹¹ te volgen zodat God hen op hun beurt liefheeft.¹² K. 3: 31: “Zeg (Mohammed, tegen de mensen): Als jullie God liefhebben, volgt mij dan en God zal jullie liefhebben en jullie je zonden vergeven. God is vergevend en barmhartig.”

De liefde tot God maakt dus deel uit van de complete en totale toewijding aan God. Het is geen louter voorbijgaande gedeeltelijke emotie. Zoals we boven zagen, gebiedt God in de Edele Koran: “Mijn gebed en mijn opoffering, mijn leven en mijn sterven behoren God toe, de Heer van de wereldbewoners. Hij heeft geen metgezel.” De oproep om met hart en ziel geheel aan God te zijn toegewijd en met Hem volledig te zijn verbonden, heeft niets te maken met een oproep tot louter emotie of gemoedstoestand, het is in werkelijkheid een opdracht die een alles omvattende constante en actieve liefde tot God vereist. Het vereist een liefde waaraan het diepst inwendige geestelijke hart en de gehele ziel – met verstand, wil en gevoel – deelnemen door toewijding.

Niemand komt met iets beters

We hebben gezien hoe de gezegende zinnen *Er is geen god dan God, Hij alleen. Hij heeft geen metgezel. Hem behoort de heerschappij toe en de lof en Hij is al-*

machtig expliciet maken wat besloten ligt in *de beste herinnering* (Er is geen andere god dan God) en wat dit vereist en tot gevolg heeft in zake de toewijding aan Hem. Rest ons nog te zeggen dat deze formule alleen al een heilige aanroep is, als het ware een uitbreiding van het eerste deel van de geloofsgetuigenis (Er is geen andere god dan God). De rituele herhaling hiervan kan met Gods genade een bepaalde godsdienstige houding met zich meebrengen die nodig is, namelijk God liefhebben en Hem toegewijd zijn met heel zijn hart, heel zijn ziel, heel zijn geest, met heel zijn wil en kracht en zijn gevoel.

Vandaar dat de profeet Mohammed aanraadde zich het volgende vaak voor de geest te halen: “Wie honderd keer op een dag zegt: *‘Er is geen god dan God, Hij alleen. Hij heeft geen metgezel. Hem behoort de heerschappij toe en de lof en Hij is almachtig’* is gelijk aan iemand die tien slaven bevrijdt. Honderd goede daden worden voor hem opgeschreven en honderd slechte daden uitgewist. Het beschermt hem op die dag tot aan de avond tegen de duivel. En niemand kan iets beters geven behalve degene die nog meer doet.”¹³

Met andere woorden, deze gezegende formule vereist en veronderstelt niet alleen dat moslims totaal aan God moeten zijn toegewijd en Hem moeten liefhebben uit heel hun hart, heel hun ziel met alles wat in hen is, het is tevens door de herhaling¹⁴ het begin van het waarmaken van deze liefde met alles wat ze in zich hebben aan menselijkheid. God zegt in de Edele Koran K. 73: 8: “Gedenk dus de naam van jouw Heer en wijd jezelf geheel aan hem toe (*tabattala*).”

De liefde tot God als het eerste en grootste gebod in de bijbel

De *shema*' Israël in Deuteronomium 6,4-5, een centrale tekst in het Oude Testament en de joodse liturgie, luidt: "Luister Israël! De Heer is onze God, de Heer is de Enige. U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met al uw krachten."¹⁵ Op dezelfde manier antwoordt Jezus in het Nieuwe Testament, als men hem naar het grootste gebod vraagt (Mt 22,34-40): "Toen nu de Farizeeën vernamen dat Hij de Sadduceeën de mond gesnoerd had, kwamen zij bijeen en een van hen, een wetgeleerde, vroeg Hem om Hem op de proef te stellen: 'Meester, wat is het voornaamste gebod in de Wet?' Hij antwoordde hem: 'Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand. Dit is het voornaamste en eerste gebod. Het tweede, daarmee gelijkwaardig: Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de Wet en de Profeten.'"

En verder Marcus 12,28-31: "Nu trad een schriftgeleerde op Hem toe, die naar hun woordenwisseling geluisterd had en, begrijpende dat Hij hun een raak antwoord had gegeven, legde hij Hem de vraag voor: 'Wat is het allereerste gebod?' Jezus antwoordde: 'Het eerste is: Hoor, Israël! De Heer onze God is de enige Heer. Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel, geheel uw verstand en geheel uw kracht. Het tweede is dit: Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. Er is geen ander gebod voornamer dan deze twee.'"

Het gebod God volledig lief te hebben is dus *het eerste en voornaamste gebod* in de bijbel.

Men kan het inderdaad op een aantal plaatsen vinden dwars door de hele bijbel

heen. Bijvoorbeeld Deuteronomium 4,29; 10,12; 11,13 (deel van de *shema*); 13,3; 26,16; 30,2; 30,6; 30,10; Jozua 22,5; Marcus 12,32-33 en Lucas 10,27-28. Maar op diverse plaatsen in de bijbel komt het voor met lichte variaties. In Matteüs 22,37 ("Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand") is het Griekse woord voor 'hart' *kardia*, het woord voor 'ziel' *psyche* en het woord voor verstand *dianoia*. In de versie van Marcus 12,30 ("Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel, geheel uw verstand en geheel uw kracht") wordt het woord *kracht* toegevoegd, de vertaling van het Griekse *ischus*. De woorden van de wetgeleerde in Lucas 10,27 (die door Jezus Christus worden bevestigd in Lucas 10,28) bevatten dezelfde vier termen als in Marcus 12,30. De woorden van de Schriftgeleerde in Marcus 12,32 (die door Jezus Christus worden goedgekeurd in Marcus 12,34) bevatten de drie termen *kardia* (hart), *dianoia* (geest), en *ischus* (kracht).

In de *shema*' van Deuteronomium 6,4-5 staat: "Luister Israël! De Heer is onze God, de Heer is de Enige. U zult de Heer uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met al uw krachten". In het Hebreeuws is het woord voor hart *lev*, voor ziel *nefesh*, en voor kracht *me'od*.

In Jozua 22,5 wordt zo de Israëlieten door Jozua geboden God lief te hebben en aan Hem toegewijd te zijn: "U moet echter trouw blijven aan de geboden en aan de Wet die Mozes, de dienaar van de Heer, u gegeven heeft. U moet dat doen door de Heer uw God lief te hebben, altijd zijn wegen te volgen, zijn geboden te onderhouden, Hem aan te hangen (*dabaq*) en Hem met heel uw hart en heel uw ziel te dienen (*abad*).

Wat al deze versies gemeenschappelijk hebben, ondanks de verschillen in taal tussen het Hebreeuwse Oude Testament, de oorspronkelijke woorden van Jezus Christus in het Aramees en het Griekse Nieuwe Testament, is het gebod God geheel lief te hebben met hart en ziel en volledig aan Hem te zijn toegewijd. Dit is het eerste en belangrijkste gebod voor alle mensen.

We hebben gezien wat het gezegende woord van Mohammed noodzakelijk inhoudt en oproept: "Het beste wat ik heb gezegd, ik en de profeten die voor mij kwamen, is: *Er is geen andere god dan God, Hij alleen, Hij heeft geen partner. Aan Hem komt de heerschappij toe en de lof en Hij is almachtig.*"¹⁶ In dit licht kunnen we de woorden 'het beste wat ik heb gezegd en de profeten die voor mij kwamen' verstaan als overeenkomend met de formule "*Er is geen andere god dan God, Hij Alleen, Hij heeft geen naamgenoot, aan Hem komt de heerschappij toe en de lof en Hij is almachtig*" en met het eerste en belangrijkste gebod om god lief te hebben met heel zijn hart en ziel zoals het op verschillende plaatsen in de bijbel staat. Dat betekent, met andere woorden, dat de Profeet Mohammed, misschien onder inspiratie, naar het eerste gebod van de bijbel verwees en erop zinspeelde. God mag het weten. Maar hoe dan ook, deze formules hebben ongetwijfeld dezelfde betekenis.

Bovendien weten we ook, zoals men in de eindnoten kan zien, dat beide formules nog een andere opmerkelijke parallel kennen: ofschoon ze in een aantal versies voorkomen die nauwelijks van elkaar verschillen, benadrukken ze toch steeds de algehele liefde tot en toewijding aan God.¹⁷

II Liefde tot de naaste

Liefde tot de naaste in de islam

Er zijn in de islam ontelbare bevelen over de noodzaak en het belang van de liefde tot en medelijden met de naaste. De liefde tot de naaste is wezenlijk en kan niet los worden gemaakt van het geloof in God en van de liefde tot God want in de islam is er geen waar geloof in God en geen echte godsvrucht (*taqwa*) mogelijk zonder de liefde tot de naaste. De Profeet Mohammed zei: "*Niemand van jullie heeft het geloof als je niet voor je broeder wilt wat je voor jezelf wilt.*"¹⁸ En: "*Niemand van jullie heeft het geloof als je niet voor je naaste wilt wat je voor jezelf wilt.*"¹⁹ Maar empathie en sympathie voor de naaste en zelfs het volbrengen van de verplichte gebeden is niet genoeg. Ze moeten gepaard gaan met vrijgevigheid en zelfopoffering. God zegt in de Edele Koran 2: 177: "*Vroomheid is niet dat jullie je gezichten²⁰ naar het oosten en het westen wendt, maar vroom is wie gelooft in God, in de laatste dag, in de engelen, in het boek, in de profeten, en wie zijn bezit, hoe lief hij dat ook heeft, geeft aan de verwanten, de wezen, de behoeftigen, aan hem die onderweg is, aan de bedelaars, en voor [de vrijkoop van] de slaven, en wie het gebed verricht en de [verplichte] aalmoes geeft. En wie hun verbintenis nakomen, als zij een verbintenis zijn aangegaan, en wie volhardend zijn in tegenspoed en ramspoed, en ten tijde van strijd. Zij zijn het die oprecht zijn en dat zijn de godvrezenden.*"

En ook nog (K. 3: 92): "*Jullie zullen de vroomheid niet bereiken totdat jullie van wat jullie liefhebben bijdragen geven. En wat jullie ook aan bijdragen geven, God weet ervan.*" Als we de naaste niet geven

waar we zelf van houden, houden we niet van God en niet van de naaste.

De liefde tot de naaste in de bijbel

We hebben al de woorden de Messias, Jezus Christus, geciteerd over het onmiskenbare belang van de liefde tot de naaste, direct na de liefde tot God.

Matteüs 22,38-40: "Dit is het voor naamste en eerste gebod. Het tweede, daarmee gelijkwaardig: Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de Wet en de Profeten."

En Marcus 12,31: "Het tweede is dit: Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. Er is geen ander gebod voornamer dan deze twee."

We hoeven slechts toe te voegen dat dit gebod ook in het Oude Testament te vinden is. Leviticus 19,17-18: "Wees niet haatdragend tegen uw broeder. Wijs elkaar terecht: dan maakt u zich niet schuldig aan de zonde van een ander. Neem geen wraak op een volksgenoot en koester geen wrok tegen hem. U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de Heer."

Zo vraagt het tweede gebod evenals het eerste vrijgevigheid en zelfopoffering en deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.

III Kom tot een gezamenlijk woord*

Islam en christendom zijn duidelijk verschillende godsdiensten en we willen de formele verschillen zeker niet minimaliseren. Toch is het duidelijk dat de twee belangrijkste geboden een gemeenschappelijk terrein en een gemeenschappelijke band vormen tussen de Koran, de Tora en het Nieuwe Testament. Wat aan de twee

geboden in de Tora en het Nieuwe Testament voorafgaat en waaruit deze twee geboden voortkomen is de eenheid van God, dat er slechts één God is. Want de Shema' in de Tora begint (Dt 6,4): "Luister Israël! De Heer is onze God, de Heer is de enige." Jezus zei eveneens (Marcus 12, 29): "Het eerste is: Hoor, Israël! De Heer onze God is de enige Heer". Zo zegt God op dezelfde wijze in de Koran (112: 1-2): "Zeg, Hij is God als enige. God de bestendige." Zo vormen dus de eenheid van God, de liefde tot God en tot de naaste een gemeenschappelijke grond waarop islam, christendom (en jodendom) zijn gegrond.

Dit kon ook niet anders aangezien Jezus gezegd heeft (Matteüs 22,40): "Aan deze twee geboden hangt heel de Wet en de Profeten."

Bovendien bevestigt God in de Edele Koran dat de Profeet niets wezenlijk nieuws bracht. K. 41: 43: "Aan jou wordt slechts gezegd wat al aan de gezanten voor jouw tijd gezegd was." En K. 46: 9: "Zeg [Mohammed], ik vertegenwoordig niet iets ongehoords onder de gezanten. Ik weet ook niet wat er met mij of met jullie zal gebeuren. Ik volg slechts wat aan mij geopenbaard wordt en ik ben alleen maar een duidelijke waarschuwer."

Zo bevestigt God ook in de Edele Koran dat dezelfde eeuwige waarheden van eenheid van God, de noodzaak van algehele liefde en toewijding tot God (en dus het vermijden van valse goden), en de noodzaak van liefde voor de medemens (en dus rechtvaardigheid) de basis zijn van elke ware godsdienst: K. 16: 36: "En Wij hebben toch in elke gemeenschap een gezant laten opstaan: 'Dient god en vermijdt de Taghoet.' Een gedeelte van hen

* Noot van de vertaler: Leemhuis vertaalt: *Kom tot een gezamenlijke juiste uitspraak*; Picthall schrijft *Come to an agreement between us and you*. Shakir: *Come to an equitable proposition between you and us*; Yusuf Ali: *Come to common terms as between us and you*.

heeft God op het goede pad geleid en voor een gedeelte is de dwaling waar geworden. Reist dus op aarde rond en kijkt hoe het einde was van de loochenaars.”

K. 57: 25: “Wij hebben Onze gezanten met de duidelijke bewijzen gezonden en wij hebben het Boek en de weegschaal met hen neergezonden, opdat de mensen de rechtvaardigheid in stand houden...”

Komt tot een gezamenlijk woord

In de Edele Koran (K 3: 64) zegt de Allerhoogste dat moslims de volgende oproep moeten doen aan christenen (en joden, de Mensen van het Boek): “Zeg: Mensen van het Boek. Komt tot een uitspraak die voor jullie en voor ons gezamenlijk juist is. [Kramers: Kom tot een woord dat gelijk is tussen ons en u.] Dat wij alleen God dienen, dat wij niets aan Hem als metgezel toevoegen en als zij zich echter afkeren, zeg dan: “Getuigt dat wij ons [aan God] overgeven.”

Het is duidelijk dat de woorden *dat wij niets aan hem als metgezel toevoegen* slaan op de eenheid van God. Ook is duidelijk dat *alleen God dienen* slaat op geheel aan God toegewijd zijn en dus op het *eerste en belangrijkste gebod*. Volgens een van de oudste en meest gezaghebbende commentaren (tafsir) op de Edele Koran – *Jâmi' Al-Bayan fi ta'wil al-Qur'ân* van Abu Ja'far Muhammad bin Jarîr Al-Tabârî (gestorven in 310 islamitische jaartelling / 923 christelijke jaartelling) – betekent *dat wij elkaar niet als heren naast God nemen* ‘dat niemand van ons moet gehoorzamen als dit ongehoorzaamheid is aan wat God heeft geboden’. ‘Noch zouden we hen moeten eren door ons ter aarde te werpen op dezelfde manier zoals zij dat doen voor God’. Met andere woorden, moslims, christenen en

joden zouden ieder vrij moeten zijn om op te volgen wat God hun geboden heeft en zich niet ter aarde werpen voor koningen en hun gelijken.²¹

Want God zegt elders in de Edele Koran K. 2: 256: “Er is geen dwang in de godsdienst.” Dit slaat duidelijk op het tweede gebod en de liefde tot de naaste, waarvan rechtvaardigheid²² en vrijheid van godsdienst een wezenlijk onderdeel zijn. God zegt in de Edele Koran K. 60: 8: “Maar God verbiedt niet dat jullie hen die niet wegens de godsdienst tegen jullie gestreden hebben en die jullie niet uit jullie woningen verdreven hebben, met respect en rechtvaardig te behandelen. God houdt van hen die rechtvaardig handelen.”

Als moslims nodigen we dus christenen uit zich Jezus' woorden te herinneren van het evangelie (Marcus 12,29-31: “Het eerste is: “Hoor, Israël! De Heer onze God is de enige Heer. Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel, geheel uw verstand en geheel uw kracht. Het tweede is dit: Gij zult uw naaste beminnen als uzelf. Er is geen ander gebod voornameer dan deze twee.”

Als moslims zeggen we tegen christenen dat wij niet tegen hen zijn en dat de islam niet tegen hen is, zolang ze geen oorlog voeren tegen moslims vanwege hun godsdienst, hen onderdrukken en hen uit hun huizen verdrijven (in overeenstemming met aangehaald vers). God zegt bovendien in de Edele Koran 3: 113-115: “Zij zijn niet [allen] gelijk. Onder de mensen van het boek is er een gemeenschap die standvastig Gods tekenen gedurende de nacht voorleest, terwijl zij zich eerbiedig neerbuigen. Zij geloven in God en de laatste dag, zij gebieden het behoorlijke, verbieden het verwerpelijke en wedijve-

ren in goede daden. Zij zijn het die tot de rechtschapenen behoren. Het goede dat zij doen, daarvoor zullen zij niet als ondankbaar worden behandeld. God kent de godvrezenden.”

Is het christendom per se tegen moslims? In het evangelie zegt Jezus (Matteüs 12,30): “Wie niet met Mij is, is tegen Mij, en wie niet met Mij bijeenbrengt, drijft uiteen.” En Marcus 9,40: “Wie niet tegen ons is, is voor ons”. En Lucas 9,50: “Wie niet tegen u is, is vóór u.”

Volgens *De Uitleg van het Nieuwe Testament* van zijne heiligheid Theophylactus²³ spreken deze beweringen elkaar niet tegen want de eerste bewering (in de huidige Griekse tekst van het Nieuwe Testament) verwijst naar demonen, terwijl de tweede en derde bewering naar de mensen verwijzen die Jezus erkenden maar geen christenen waren. Moslims erkennen Jezus Christus als de Messias maar niet op dezelfde manier als christenen (christenen zelf zijn het trouwens nooit eens geworden over de natuur van Christus), moslims erkennen Jezus op de volgende wijze (K. 4: 171): “De masieh, Isa, de zoon van Maryam is Gods gezant en Zijn woord dat Hij wierp naar Maryam en een geest bij Hem vandaan.” Daarom nodigen wij christenen uit moslims niet te beschouwen als *tegen hen* maar *met hen*, overeenkomstig de woorden van Jezus Christus hier.

Ten slotte vragen wij als moslims en gehoorzamen aan de Edele Koran christenen om samen overeenstemming te bereiken over de gemeenschappelijke wezenlijke zaken van onze twee godsdiensten... (K. 3: 64) “dat wij alleen God dienen, dat wij niets aan Hem als metgezel toevoegen en dat wij elkaar niet tot heren naast God nemen”.

Moge dit gemeenschappelijk fundament de basis zijn van elke interreligieuze dialoog tussen ons want op dit gemeenschappelijk fundament is gebaseerd *heel de wet en de profeten* (Mt 22,40). God zegt in de Edele Koran 2: 136-137: “Zeg, [moslims], wij geloven in God, in wat naar ons is neergezonden en in wat naar Ibrahim, Isma’iel, Ishaq, Ja’koeb en de stammen is neergezonden en in wat aan Moesa en ‘Isa is gegeven en in wat aan de profeten door hun heer gegeven is. Wij maken geen verschil tussen één van hen en wij hebben ons aan Hem overgegeven. Als zij dan in hetzelfde geloven waarin jullie geloven dan hebben zij zich op het goede pad laten brengen. Maar als zij zich afkeren dan zijn zij het oneens. God zal voor jullie dan genoeg zijn tegen hen. Hij is de horende, de wetende.”

Gemeenschappelijk

Een gemeenschappelijk fundament tussen moslims en christenen is niet enkel een zaak van een beleefde oecumenische dialoog tussen enkele geselecteerde religieuze leiders. Christendom en islam zijn respectievelijk de grootste en de op één na grootste godsdienst in de wereld en in de geschiedenis. Zij vormen, naar men zegt, respectievelijk een derde en een vijfde deel van de mensheid. Samen maken zij meer dan 55 procent uit van de wereldbevolking. Daarom zijn goede betrekkingen tussen deze twee godsdienstige gemeenschappen een van de belangrijkste factoren voor de bijdrage aan de verspreiding van vrede over de hele wereld. Als moslims en christenen geen vrede kennen, kan de wereld geen vrede kennen. Nu het wapenarsenaal in de moderne wereld afschrikwekkende vormen aanneemt en moslims en christenen overal door elkaar wonen als nooit tevoren, kan geen van beide partijen unilateraal een conflict winnen dat zou gaan

tussen meer dan de helft van de wereldbevolking. Onze gemeenschappelijke toekomst staat dus op het spel.

Misschien staat zelfs het overleven van de hele wereld op het spel. En aan degenen die desalniettemin zich verheugen over onenigheid en vernietiging voor eigen baat of er uiteindelijk gewin uit hopen te halen, zeggen wij dat onze eigen ziel ook op het spel staat als we falen om eerlijke pogingen te ondernemen om vrede te stichten en in harmonie samen te leven. God zegt in de Edele Koran 16: 90: "God gebiedt rechtvaardig te handelen, goed te doen, en aan de verwanten giften te geven en Hij verbiedt wat gruwelijk, verwerpelijk en gewelddadig is. Hij spoort jullie aan, misschien laten jullie je vermanen." En Jezus Christus zei (Mt 5,9): "Zalig die vrede brengen..." en (Mt 16,26): "Wat voor nut heeft het voor een mens heel de wereld te winnen, als dit ten koste gaat van eigen leven?"

Laat onze verschillen dus geen haat en onenigheid veroorzaken. Laten we met elkaar slechts wedijveren in oprechtheid en goede werken. Laten we elkaar respecteren, eerlijk, rechtvaardig en vriendelijk zijn voor elkaar en leven in oprechte vrede, harmonie en wederkerige welwillendheid. God zegt in de Edele Koran 5: 48: "En wij hebben het boek met de waarheid naar jou neergezonden ter bevesti-

ging van wat er van het boek voordien al was en om erover te waken. Oordeel dan tussen hen volgens wat God heeft neergezonden en volg hun neigingen niet, in afwachting van wat van de waarheid tot jou is gekomen. Voor een ieder van jullie hebben wij een norm en een weg bepaald en als God het gewild had, zou Hij jullie tot één gemeenschap gemaakt hebben maar Hij heeft jullie in wat jullie gegeven is op de proef willen stellen. Wedijver dus in goede daden. Tot God keren jullie allen terug. Hij zal jullie dan meedelen waarover jullie het oneens waren.

Vrede zij met U, Pax vobiscum.

2007 C.E., 1428 A.H.*

The Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought, Jordanië.

Zie: www.acommonword.org of:
www.acommonword.com

Vertaling uit het Engels en Arabisch:
P. Reesink

Deze vertaling is met toestemming overgenomen uit het blad BEGRIP MOSLIMS CHRISTENEN, jaargang 33 nummer 4-5, blz. 147-172. Bij overname is toestemming van de uitgever nodig. Het blad is een uitgave van het R.-K. Kerkgenootschap. De PKN is participant. Informatie, tel.: 030 2326936 of BvOers@rkk.nl.

* Noot van de vertaler: A.H. staat voor de islamitische jaartelling, het jaar (Anno) van de hidjrah (Hegirae).

** Noot van de vertaler: De titels en functies van de ondertekenaars zijn om praktische redenen niet vertaald. Intussen heeft de lijst zich uitgebreid tot meer dan 210 personen.

Ondertekend door** (in alfabetische rangorde)

His Royal Eminence Sultan Muhammadu Sa'ad Ababakar

The 20th Sultan of Sokoto; Leader of the Muslims of Nigeria

H.E. Shaykh Dr. Hussein Hasan Abakar
Imam of the Muslims, Chad; President, Higher Council for Islamic Affairs, Chad

H.E. Prof. Dr. Abdul-Salam Al-Abbadi
President of Aal Al-Bayt University; Former Minister of Religious Affairs, Jordan

Prof. Dr. Taha Abd Al-Rahman
President of the Wisdom Circle for Thinkers and Researchers, Morocco; Director of Al-Umma Al-Wasat Magazine, International Union of Muslim Scholars

Imam Feisal Abdul Rauf
Co-founder and Chairman of the Board of the Cordoba Initiative; Founder of the ASMA Society (American Society for Muslim Advancement); Imam of Masjid Al-Farah, NY, NY, USA

Sheikh Muhammad Nur Abdullah
Vice President of the Fiqh Council of North America, USA

Dr. Shaykh Abd Al-Quddus Abu Salah
President of the International League for Islamic Ethics; Editor of the Journal for Islamic Ethics, Riyadh, Saudi Arabia

H.E. Prof. Dr. Abd Al-Wahhab bin Ibrahim Abu Solaiman
Member of the Committee of Senior Ulama, Saudi Arabia

Dr. Lateef Oladimeji Adegbite
Acting Secretary and Legal Adviser, Nigerian Supreme Council for Islamic Affairs

H.E. Amb. Prof. Dr. Akbar Ahmed
Ibn Khaldun Chair of Islamic Studies, American University in Washington D.C., USA

H.E. Judge Prince Bola Ajibola
Former International High Court Judge; Former Minister of Justice of Nigeria; Former Attorney-General of Nigeria; Founder of the Crescent University and Founder of the Islamic Movement of Africa (IMA)

H.E. Prof. Dr. Kamil Al-Ajlouni
Head of National Centre for Diabetes; Founder of the Jordanian University of Science and Technology (JUST), Former Minister and Former Senator, Jordan

Shaykh Dr. Mohammed Salim Al-'Awa
Secretary General of the International Union of Muslim Scholars; Head of the Egyptian Association for Culture and Dialogue

Mr. Nihad Awad
National Executive Director and Co-founder of the Council on American-Islamic Relations (CAIR), USA

H.E. Prof. Dr. Al-Hadi Al-Bakkoush
Former Prime Minister of Tunisia, Author

H.E. Shaykh Al-Islam Dr. Allah-Shakur bin Hemmat Bashazada
Grand Mufti of Azerbaijan and Head of the Muslim Administration of the Caucasus

H.E. Dr. Issam El-Bashir
Secretary General of the International Moderation Centre, Kuwait; Former Minister of Religious Affairs, Sudan

H.E. Prof. Dr. Allamah Shaykh Abd Allah bin Mahfuz bin Bayyah
Professor, King Abdul Aziz University, Saudi Arabia; Former Minister of Justice, Former Minister of Education and Former Minister of Religious Affairs, Mauritania; Vice President of the International Union of Muslim Scholars; Founder and President, Global Center for Renewal and Guidance

Dr. Mohamed Bechari
President, Federal Society for Muslims in France; General Secretary of the European Islamic Conference (EIC), France; Member of the International Fiqh Academy

Prof. Dr. Ahmad Shawqi Benbin
Director of the Hasaniyya Library, Morocco

Prof. Dr. Allamah Shaykh Muhammad Sa'id Ramadan Al-Buti
Dean, Dept. of Religion, University of Damascus, Syria

Prof. Dr. Mustafa Çađrýci
Mufti of Istanbul, Turkey

H.E. Shaykh Prof. Dr. Mustafa Ceriæ
Grand Mufti and Head of Ulema of Bosnia and Herzegovina

Professor Ibrahim Chabbuh
Director General of the Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought, Jordan; President of the Association for the Safeguarding of the City of Qayrawan, Tunisia

H.E. Prof. Dr. Mustafa Cherif
Muslim Intellectual; Former Minister of Higher Education and Former Ambassador, Algeria

Dr. Caner Dagli
Assistant Professor, Roanoke College, USA

Ayatollah Prof. Dr. Seyyed Mostafa Mohaghegh Damad
Dean of Department of Islamic Studies, The Academy of Sciences of Iran; Professor of Law and Islamic Philosophy, Tehran University; Fellow, The Iranian Academy of Sciences, Iran; Former Inspector General of Iran

Ayatollah Seyyed Abu Al-Qasim Al-Deebaji
Imam Zayn Al-Abideen Mosque, Kuwait

H.E. Prof. Dr. Shakir Al-Fahham
Head of the Arabic Language Academy, Damascus; Former Minister of Education, Syria

Shaykh Seyyed Hani Fahs
Member of Supreme Shia Committee, Lebanon; Founding Member of the Arab Committee for the Islamic-Christian Dialogue, and the Permanent Committee for the Lebanese Dialogue

H.E. Shaykh Salim Falahat
Director General of the Muslim Brotherhood, Jordan

Chief Abdul Wahab Iyanda Folawiyo
Member, Supreme Council for Islamic Affairs of Nigeria; Vice President, Jamaat Nasril Islam

H.E. Shaykh Ravil Gainutdin
Grand Mufti of Russia

Justice Ibrahim Kolapo Sulu Gambari
Justice of Nigerian Court of Appeal; National Vice Chairman, Nigerian Football Association (NFA)

Prof. Dr. Abd Al-Karim Gharaybeh
Historian and Senator, Jordan

H.E. Prof. Dr. Abdullah Yusuf Al-Ghoneim
Director of the Kuwaiti Centre for

Research and Studies on Kuwait; Former Minister of Education, Kuwait

H.E. Prof. Dr. Bu Abd Allah bin al-Hajj Muhammad Al Ghulam Allah
Minister of Religious Affairs, Algeria

Prof. Dr. Alan Godlas
Co-Chair, Islamic Studies, University of Georgia, USA; Editor-in-chief, Sufi News and Sufism World Report; Director, Sufis Without Borders

H.E. Shaykh Nezdad Grabus
Grand Mufti of Slovenia

H.E. Shaykh Dr. Al-Habib Ahmad bin Abd Al-Aziz Al-Haddad
Chief Mufti of Dubai, UAE

Shaykh Al-Habib Ali Mashhour bin Muhammad bin Salim bin Hafeeth
Imam of the Tarim Mosque and Head of Fatwa Council, Tarim, Yemen

Shaykh Al-Habib Umar bin Muhammad bin Salim bin Hafeeth
Dean, Dar Al-Mustafa, Tarim, Yemen

Professor Dr. Farouq Hamadah
Professor of the Sciences of Tradition, Mohammad V University, Morocco

Shaykh Hamza Yusuf Hanson
Founder and Director, Zaytuna Institute, CA, USA

H.E. Shaykh Dr. Ahmad Badr Al-Din Hassoun
Grand Mufti of the Republic of Syria

H.E. Shaykh. Sayyed Ali bin Abd Al-Rahman Al-Hashimi
Advisor to the President for Judiciary and Religious Affairs, UAE

Prof. Dr. Hasan Hanafi
Muslim Intellectual, Department of Philosophy, Cairo University

Shaykh Kabir Helminski
Shaykh of the Mevlevi Tariqah; Co-Director of the Book Foundation, USA

H.E. Shaykh Sa'id Hijjawi
Chief Scholar, The Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought; Former Grand Mufti of Jordan

- H.E. Prof. Dr. Shaykh Ahmad Hlayyel
Chief Islamic Justice of Jordan; Imam of the Hashemite Court; Former Minister of Religious Affairs
- H.E. Amb. Dr. Murad Hofmann
Author and Muslim Intellectual, Germany
- H.E. Dr. Anwar Ibrahim
Former Deputy Prime Minister of Malaysia; Honorary President of AccountAbility
- H.E. Shaykh Dr. Izz Al-Din Ibrahim
Advisor for Cultural Affairs, Prime Ministry, UAE
- H.E. Prof. Dr. Ekmeleddin Ihsanoglu
Secretary-General, Organization of the Islamic Conference (oic)
- H.E. Prof. Dr. Omar Jah
Secretary of the Muslim Scholars Council, Gambia; Professor of Islamic Civilization and Thought, University of Gambia
- H.E. Prof. Dr. Abbas Al-Jarari
Advisor to HM the King, Morocco
- Shaykh Al-Habib Ali Zain Al-Abidin Al-Jifri
Founder and Director, Taba Institute, United Arab Emirates
- H.E. Shaykh Prof. Dr. Ali Jum'a
Grand Mufti of the Republic of Egypt
- Prof. Dr. Yahya Mahmud bin Junayd
Secretary General, King Faisal Centre for Research and Islamic Studies, Saudi Arabia
- Dr. Ibrahim Kalin
Director, SETA Foundation, Ankara, Turkey; Asst. Prof. Georgetown University, USA
- H.E. Amb. Aref Kamal
Muslim Intellectual, Pakistan
- Professor Dr. 'Abul-Mohammed Kahlawi
Dean of Islamic and Arabic Studies, Al-Azhar University (Women's College), Egypt
- Prof. Dr. Said Hibatullah Kamilev
Director, Moscow Institute of Islamic Civilisation, Russian Federation
- Prof. Dr. Hafiz Yusuf Z. Kavakci
Resident Scholar, Islamic Association of North Texas, Founder & Instructor of IANT Qur'anic Academy; Founding Dean of Suffa Islamic Seminary, Dallas, Texas, USA
- Shaykh Dr. Nuh Ha Mim Keller
Shaykh in the Shadhili Order, USA
- Prof. Dr. Mohammad Hashim Kamali
Dean and Professor, International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC), International Islamic University, Malaysia
- Shaykh Amr Khaled
Islamic Missionary, Preacher and Broadcaster, Egypt; Founder and Chairman, Right Start Foundation International
- Prof. Dr. Abd Al-Karim Khalifah
President of the Jordanian Arabic Language Academy; Former President of Jordan University
- H.E. Shaykh Ahmad Al-Khalili
Grand Mufti of the Sultanate of Oman
- Seyyed Jawad Al-Khoei
Secretary-General, Al-Khoei International Foundation
- Shaykh Dr. Ahmad Kubaisi
Founder of the 'Ulema Organization', Iraq
- Mr. M. Ali Lakhani
Founder and Editor of Sacred Web: A Journal of Tradition and Modernity, Canada
- Dr. Joseph Lumbard
Assistant Professor, Brandeis University, USA
- H.E. Shaykh Mahmood A. Madani
Secretary General, Jamiat Ulama-i-Hind; Member of Parliament, India
- H.E. Prof. Dr. Abdel-Kabeer Al-Alawi Al-Madghari
Director General of Bayt Mal Al-Quds Agency (Al-Quds Fund); Former Minister of Religious Affairs, Morocco

H.E. *Imam Sayyed Al-Sadiq Al-Mahdi*
Former Prime Minister of Sudan; Head of
Ansar Movement, Sudan

H.E. Prof. Dr. Rusmir Mahmutcehajic
Professor, Sarajevo University; President
of the International Forum Bosnia; For-
mer Vice President of the Government of
Bosnia and Herzegovina

Allamah Shaykh Sayyed Muhammad bin
Muhammad Al-Mansour
High Authority (Marja') of Zeidi Mus-
lims, Yemen

Prof. Dr. Bashshar Awwad Marouf
Former Rector of the Islamic University,
Iraq

H.E. Prof. Dr. Ahmad Matloub
Former Minister of Culture; Acting Presi-
dent of the Iraqi Academy of Sciences,
Iraq

Prof. Dr. Ingrid Mattson
Professor of Islamic Studies and
Christian-Muslim Relations and
Director, Islamic Chaplaincy
Program, Hartford Seminary;
President of the Islamic Society
of North America (ISNA), USA

Dr. Yousef Meri
Special Scholar-in-Residence, Royal Aal
al-Bayt Institute for Islamic Thought, Jor-
dan

Dr. Jean-Louis Michon
Author; Muslim Scholar; Architect; For-
mer UNESCO expert, Switzerland

Shaykh Abu Bakr Ahmad Al-Milibari
Secretary-General of the Ahl Al-Sunna
Association, India

Pehin Dato Haj Suhaili bin Haj Mohiddin
Deputy Grand Mufti, Brunei

Ayatollah Sheikh Hussein Muayad
President and Founder, Knowledge
Forum, Baghdad, Iraq

Prof. Dr. Izzedine Umar Musa
Professor of Islamic History, King Sa'ud
University, Saudi Arabia

Prof. Dr. Mohammad Farouk Al-Nabhan
Former Director of Dar Al-Hadith Al-
Hasaniya, Morocco

Prof. Dr. Zaghoul El-Naggar
Professor, King Abd Al-Aziz University,
Jeddah, Saudi Arabia;
Head, Committee on Scientific Facts in
the Glorious Qur'an, Supreme Council on
Islamic Affairs, Egypt

Mr. Sohail Nakhoda
Editor-in-Chief, Islamica Magazine, Jor-
dan

Prof. Dr. Hisham Nashabeh
Chairman of the Board of Higher Educa-
tion; Dean of Education at Makassed
Association, Lebanon

H.E. Professor Dr. Seyyed Hossein Nasr
University Professor of Islamic Studies,
George Washington University, Washing-
ton D.C., USA

Prof. Dr. Aref Ali Nayed
Former Professor at the Pontifical Institu-
te for Arabic and Islamic Studies (Rome);
Former Professor at International Institu-
te for Islamic Thought and Civilization
(ISTAC, Malaysia); Senior Advisor to the
Cambridge Interfaith Program at the
Faculty of Divinity in Cambridge, UK

H.E. Shaykh Sevki Omarbasic
Grand Mufti of Croatia

Dato Dr. Abdul Hamid Othman
Advisor to the H.E. the Prime Minister of
Malaysia

Prof. Dr. Ali Ozek
Head of the Endowment for Islamic
Scientific Studies, Istanbul, Turkey

Imam Yahya Sergio Yahe Pallavicini
Vice President of CO.RE.IS., Italy, Chair-
man of ISESCO Council for Education and
Culture in the West, Advisor for Islamic
Affairs of the Italian Minister of Interior

H.E. Shaykh Dr. Nuh Ali Salman Al-
Qudah
Grand Mufti of the Hashemite Kingdom of
Jordan

H.E. Shaykh Dr. Ikrima Said Sabri
Former Grand Mufti of Jerusalem and All of Palestine, Imam of the Blessed Al-Aqsa Mosque, and President of the Islamic Higher Council, Palestine

Ayatollah Al-Faqih Seyyed Hussein Ismail Al-Sadr
Baghdad, Iraq

Mr. Muhammad Al-Sammak
Secretary-General of the National Council for Islamic-Christian Dialogue; Secretary-General for the Islamic Spiritual Summit, Lebanon

Shaykh Seyyed Hasan Al-Saqqaf
Director of Dar Al-Imam Al-Nawawi, Jordan

Dr. Ayman Fuad Sayyid
Historian and Manuscript Expert, Former Secretary General of Dar al-Kutub Al-Misriyya, Cairo, Egypt

Prof. Dr. Suleiman Abdallah Schleifer
Professor Emeritus, The American University in Cairo

Dr. Seyyed Reza Shah-Kazemi
Author and Muslim Scholar, UK

Dr. Anas Al-Shaikh-Ali
Chair, Association of Muslim Social Scientists, UK; Chair, Forum Against Islamophobia and Racism, UK; Academic Advisor, IIT, UK

Imam Zaid Shakir
Lecturer and Scholar-in-Residence, Zaytuna Institute, CA, USA

H.E. Prof. Dr. Ali Abdullah Al-Shamlan
Director General of the Kuwait Foundation for the Advancement of Sciences (KFAS); Former Minister of Higher Education, Kuwait

Eng. Seyyed Hasan Shariatmadari
Leader of the Iranian National Republican Party (INR)

Dr. Muhammad Alwani Al-Sharif
Head of the European Academy of Islamic Culture and Sciences, Brussels, Belgium

H.E. Dr. Mohammad Abd Al-Ghaffar Al-Sharif
Secretary-General of the Ministry of Religious Affairs, Kuwait

Dr. Tayba Hassan Al-Sharif
International Protection Officer, The United Nations High Commissioner for Refugees, Darfur, Sudan

Prof. Dr. Muhammad bin Sharifa
Former Rector of Wajda University; Morocco; Fellow of the Royal Moroccan Academy

Prof. Dr. Muzammil H. Siddiqui / on behalf of the whole Fiqh Council of North America
Islamic Scholar and Theologian; Chairman of the Fiqh Council of North America, USA

Shaykh Ahmad bin Sa'ud Al-Siyabi
Secretary General of the Directorate of the Grand Mufti, Oman

Al-Haji Yusuf Maitama Sule
Former Nigerian Permanent Representative to the United Nations; Former Nigerian Minister of National Guidance

Prof. Dr. Muhammad Abd Al-Rahim Sultan-al-Ulama
Deputy-Dean of Scientific Research Affairs, United Arab Emirates University, UAE

Shaykh Dr. Tariq Sweidan
Director-General of the Risalah Satellite Channel

H.E. Shaykh Ahmad Muhammad Muti'i Tamim
The Head of the Religious Administration of Ukrainian Muslims, and Mufti of Ukraine

H.E. Shaykh Izz Al-Din Al-Tamimi
Senator; Former Chief Islamic Justice, Minister of Religious Affairs and Grand Mufti of Jordan

H.E. Shaykh Dr. Tayseer Rajab Al-Tamimi
Chief Islamic Justice of Palestine; Head of

The Palestinian Center for Religion and Civilization Dialogue

Prof. Dr. H.R.H. Prince Ghazi bin Muhammad bin Talal

Personal Envoy and Special Advisor of H.M. King Abdullah II; Chairman of the Board of the Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought, Jordan

Prof. Dr. Ammar Al-Talibi

Former Member of Parliament, Professor of Philosophy, University of Algeria

Ayatollah Shaykh Muhammad Ali Tas-khiri

Secretary General of the World Assembly for Proximity of Islamic Schools of Thought (WAPIST), Iran

H.E. Prof. Dr. Shaykh Ahmad Muhammad Al-Tayeb

President of Al-Azhar University, Former Grand Mufti of Egypt

Prof. Dr. Muddathir Abdel-Rahim Al-Tayib

Professor of Political Science and Islamic Studies, International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC), Malaysia

H.E. Amb. Prof. Dr. Abdel-Hadi Al-Tazi
Fellow of the Royal Moroccan Academy

H.E. Shaykh Naim Trnava
Grand Mufti of Kosovo

H.E. Dr. Abd Al-Aziz bin 'Uthman Al-Twejjiri

Director-General of the Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization (ISESCO)

H.E. Prof. Dr. Nasaruddin Umar

Rector of the Institute for Advanced

Qur'anic Studies; Secretary General of the Nahdhatul Ulama Consultative Council;

Lecturer at the State Islamic University Syarif Hidayatullah, Jakarta, Indonesia

Shaykh Muhammad Hasan 'Usayran
Jafari Mufti of Sidon and Al-Zahrani, Lebanon

Allamah Justice Mufti Muhammad Taqi Usmani

Vice President, Darul Uloom Karachi, Pakistan

Prof. Dr. Akhtarul Wasey

Director, Zakir Husain Institute of Islamic Studies, Jamia Milla Islamiya University, India

Shaykh Dr. Abdal Hakim Murad Winter
Shaykh Zayed Lecturer in Islamic Studies, Divinity School, University of Cambridge; Director of the Muslim Academic Trust, UK

Prof. Dr. Mohammed El-Mokhtar Ould Bah

President, Chinguitt Modern University, Mauritania

H.E. Shaykh Muhammad Sadiq Mohammad Yusuf

Former Grand Mufti of the Muslim Spiritual Administration of Central Asia, Uzbekistan; Translator and Commentator of the Holy Qur'an

Prof. Dr. Shaykh Wahba Mustafa Al-Zuhayli

Dean, Department of Islamic Jurisprudence, University of Damascus, Syria

H.E. Shaykh Mu'ammam Zukoulic

Mufti of Sanjak, Bosnia

Noten

1 In het Arabisch: *La ilâha illa Allah wa Muhammad rasul Allah*. De twee getuigenissen zijn beide, zij het apart, als zinsdelen te vinden in de Edele Koran (in respectievelijk *Muhammad* 47: 19 en *Al-Fath* 48: 29).

2 *Sunan Al-Tirmidhi, Kitab Al-Da'awat*, 462/5, nr. 3383; *Sunan Ibn Majah*, 1249/2.

3 *Sunan Al-Tirmidhi, Kitab Al-Da'awat, Bab al-Du'a fi Yawm 'Arafah, Hadith* no. 3934.

Het is belangrijk op te merken dat de zinsdelen *Hij alleen heeft geen metgezel, aan hem is de*

heerschappij en de lof en Hij is almachtig alle uit de Edele Koran komen, in precies dezelfde vormen, zij het op verschillende plaatsen. *Hij alleen*, wat naar God verwijst, wordt minstens zes keer in de Edele Koran gevonden (7: 70; 14: 40; 39: 45; 40: 12; 40: 84 en 60: 4). *Hij heeft geen metgezel* wordt minstens één maal in precies die vorm gevonden (K. 6: 173). *Aan Hem is de heerschappij en de lof en Hij is almachtig* vindt men zo in K. 64: 1, en delen ervan worden een aantal keren vermeld, bijvoorbeeld de woorden *Hij is almachtig* vindt men minstens vijf maal: 5: 120; 11: 4; 30: 50; 42: 9 en 57: 2.

4. **Het hart:** in de islam is het geestelijke hart, niet het lichamelijke, het orgaan dat geestelijke en metafysische kennis waarneemt. Van één van de grootste visioenen van de Profeet Mohammed zegt God in de Edele Koran 53: 11: "Het [innerlijke] hart loog niet over wat hij zag." Inderdaad, elders in de Edele Koran zegt God (22: 46): "... Toch zijn de ogen niet blind maar de harten, die in de borsten zijn, zijn blind" (zie het hele vers en ook K. 2: 9-10; 2: 74; 8: 24; 26: 88-89; 48: 4; 83: 14 en elders). In feite zijn er meer dan honderd vermeldingen van het hart en zijn synoniemen in de Edele Koran.

Nu zijn er onder moslims meerdere opvattingen over het directe Zien van God, wat het tegenovergestelde is van geestelijke werkelijkheid, in dit leven of hierna. God zegt in de Edele Koran over de dag van de opstanding (75: 22-23): "Stralende gezichten zijn er op die dag, die naar hun Heer kijken."

Toch zegt God ook in de Edele Koran (6: 102-104): "Dat is God jullie heer, er is geen god dan Hij, de schepper van alle dingen; dient hem dus, Hij zorgt voor alles. Hem bereiken de bliken niet, maar Hij bereikt de bliken wel. Hij is de welwillende, de welingelichte. Tot jou zijn al inzichtelijke bewijzen van jouw Heer gekomen. Als iemand dus inzicht heeft, dan is het in zijn eigen voordeel. En als iemand blind is, dan is het in zijn

eigen nadeel. En ik ben niet iemand die over jullie waakt."

Hoe dan ook, het is duidelijk dat de moslim opvatting over het (geestelijke) hart niet veel verschilt van de christelijke opvatting van het (geestelijke) hart zoals te zien is in Jezus' woorden in het Nieuwe Testament: "Zalig de zuiveren van hart, want zij zullen God zien" (Mt 5,8) en Paulus zegt (1Kor 13,12): "Thans zien wij in een spiegel, onduidelijk, maar dan van aangezicht tot aangezicht. Thans ken ik slechts ten dele, maar dan zal ik ten volle kennen zoals ik zelf gekend ben."

5. Vgl. *Luqman*, 31: 25.

6. Vgl. *Al-Nahl*, 16: 3-18.

7. *Sahih Bukhari, Kitab Tafsir Al-Qur'an, Bab ma Ja'a fi Fatihat Al-Kitab (Hadith nr.1)*; zie ook: *Sahih Bukhari, Kitab Fada'il Al-Qur'an, Bab Fadl Fatihat Al-Kitab, (Hadith nr.9)*, nr. 5006.

8. De Profeet Mohammed zei: "God heeft honderd genadegaven. Hij heeft er een van neergezonden naar djinns, mensen en dieren. Daarom hebben mensen voeling met elkaar en dieren met hun kroost. En God heeft 99 genadegaven uitgesteld. Hij zal deze aan zijn dienaren schenken op de dag van de opstanding" (*Sahih Muslim, Kitab Al-Tawbah*; 2109/4; nr. 2752; vgl. *Sahih Bukhari, Kitab Al-Riqaq*, nr. 6469).

9. De vreze des Heren is het begin van de wijsheid

Van de Profeet Mohammed wordt gezegd: het voornaamste deel van de wijsheid is de vreze Gods, Hij zij verheven (*Musnad al-Shahab*, 100/1; *Al-Dulaymi, Musnad Al-Firdaws*, 270/2; *Al-Tirmidhi, Nawadir Al-Usul*; 84/3; *Al-Bayhaqi, Al-Dala'il* and *Al-Bayhaqi, Al-Shu'ab*; *Ibn Lal, Al-Makarim*; *Al-Ash'ari, Al-Amthal*, en passim). Dit komt duidelijk overeen met de woorden van de profeet Salomon in de bijbel, Spreuken 9,10: "De vrees voor de Heer is het begin van de wijsheid,

de Hoogheilige kennen is inzicht” en 1,7: “De vrees voor de Heer is het begin van de kennis.”

10. Het verstand, de wil en het gevoel in de Edele Koran

God richt zich tot de mensheid in de Edele Koran opdat zij in Hem gelooft en hem aanroept (en daarbij het verstand gebruikt) met ontzag (*rahba*) (dat de wil aanzet) en met hoop (en dus met gevoel), K. 32: 15-17: “Slechts zij geloven aan Onze tekenen die, wanneer zij ermee vermaand worden, neervallen in eerbiedige buiging en de lof van hun Heer prijzen, terwijl zij niet hoogmoedig zijn. Zij houden zich er verre van op hun zijden op hun rustplaatsen te liggen, maar roepen hun Heer aan in vrees en begeerte en geven bijdragen van wat Wij hun voor hun levensonderhoud geven. En niemand weet wat voor vreugde voor hem verborgen is als beloning voor wat zij gedaan hebben.”

En K. 7: 55-56: “Bidt in deemoed en in het verborgene tot jullie Heer; Hij bemint de overtreders niet. Brengt geen verderf op de aarde, nadat zij in orde gemaakt is en roept Hem aan in vrees en begeerte. Gods barmhartigheid is dicht bij hen die goed doen.”

Verder beschrijft de Edele Koran de Profeet Mohammed in termen die kennis (en dus verstand) laten zien en de hoop opwekken (en dus gevoel) en ontzag en vrees inboezemen (dus de wil aansporen), K. 33: 45: “O profeet, wij hebben jou als getuige, als verkondiger van goed nieuws en als waarschuwer gezonden.” En K. 48: 8: “Wij hebben jou gezonden als getuige, als verkondiger van goed nieuws en als waarschuwer.”

11. Een goed voorbeeld

De liefde en de algehele toewijding van de Profeet Mohammed aan God is voor moslims het model dat zij proberen na te leven. God zegt in de Edele Koran 33: 21: “Jullie hebben toch in Gods gezant een goed voorbeeld voor wie op God en de laatste dag hopen en God veel gedenken”.

Deze algehele totale liefde is onverenigbaar met het streven naar aardse zaken en met eigenliefde en is in zichzelf iets moois en aantrekkelijks. God zegt in de edele Koran (K. 49: 7): “En weet dat de gezant van God in jullie midden is. Als hij jullie in veel van het beleid zou gehoorzamen dan zouden jullie het moeilijk krijgen. Maar God heeft het geloof bij jullie geliefd gemaakt en het in jullie harten aantrekkelijk gemaakt. En Hij heeft jullie het ongelooft, de schandelijkheid en de ongehoorzaamheid laten verafschuwen. Zij zijn het die zich op de goede weg bevinden.”

12. Deze ‘bijzondere liefde’ komt bovenop Gods algemene genade, *die alles omvat* (K. 7: 156). Maar God weet het beter.

13. *Sahih Al-Bukhari, Kitab Bad’ al-Khalq, Bab Sifat Iblis wa Junudihi; Hadith nr. 3329.*

Andere versies van deze verheven hadieth

Dit verheven gezegde van de Profeet Mohammed kan men aantreffen in tientallen hadieths (woorden van de Profeet Mohammed) in verschillende contexten met kleine variaties.

Het citaat in de tekst (*Er is geen god dan God, Hij alleen. Hij heeft geen metgezel. Hem behoort de heerschappij toe en de lof en Hij is almachtig*) is de kortste versie. Men kan het vinden in *Sahih al-Bukhari: Kitab al-Adhan* (nr. 852); *Kitab al-Tahajjud* (nr. 1163); *Kitab al’Umrah* (nr. 1825); *Kitab Bad’ al-Khalq* (nr. 3329); *Kitab al-Da’awat* (nrs. 6404, 6458, 6477); *Kitab al-Riqaq* (nr. 6551); *Kitab al-I’tisam bi’l-Kitab* (nr. 7378); in *Sahih Muslim: Kitab al-Masajid* (nrs. 1366, 1368, 1370, 1371, 1380); *Kitab al-Hajj* (nrs. 3009, 3343); *Kitab al-Dhikr wa’l-Du’a’* (nrs. 7018, 7020, 7082, 7084); in *Sunan Abu Dawud: Kitab al-Witr* (nrs. 1506, 1507, 1508); *Kitab al-Jihad* (nr. 2772); *Kitab al-Kharaj* (nr. 2989); *Kitab al-Adab* (nrs. 5062, 5073, 5079); in *Sunan al-Tirmidhi: Kitab al-Hajj* (nr. 965); *Kitab al-Da’awat* (nrs. 3718, 3743, 3984); in *Sunan al-Nasa’i: Kitab al-Sahw* (nrs. 1347, 1348, 1349, 1350, 1351); *Kitab Manasik al-Hajj* (nrs. 2985, 2997); *Kitab al-Iman wa’l-*

Nudhur (nr. 3793); in *Sunan Ibn Majah: Kitab al-Adab* (nr. 3930); *Kitab al-Du'a'* (nrs. 4000, 4011); en in *Muwatta' Malik: Kitab al-Qur'an* (nrs. 492, 494); *Kitabal-Hajj* (nr. 831).

Een langere versie voegt *yuhyi wa yumit* toe: (*Er is geen god dan God, Hij alleen. Hij heeft geen metgezel. Hem behoort de heerschappij toe en de lof. Hij doet leven en sterven. Hij is almachtig*). Deze is te vinden in *Sunan Abu Dawud: Kitab al-Manasik* (nr. 1907); in *Sunan al-Tirmidhi: Kitab al-Salah* (nr. 300); *Kitab al-Da'awat* (nrs. 3804, 3811, 3877, 3901); en in *Sunan al-Nasa'i: Kitab Manasik al-Hajj* (nrs. 2974, 2987, 2998); *Sunan Ibn Majah: Kitab al-Manasik* (nr. 3190).

Een nog langere versie voegt *bi yadihi al-khayroe* toe: (*Er is geen god dan God, Hij alleen. Hij heeft geen metgezel. Hem behoort de heerschappij toe en de lof. In Zijn hand is het goede en Hij doet leven en sterven. Hij is almachtig*) en is te vinden in *Sunan Ibn Majah: Kitab al-Adab* (nr. 3931); *Kitab al-Du'a'* (nr. 3994).

De langste versie voegt de woorden toe: *yuhyi wa yumit wa Huwa Hayyun la yamut bi yadihi al-khayr*: (*Er is geen god dan God, Hij alleen. Hij heeft geen metgezel. Hem behoort de heerschappij toe en de lof. Hij doet leven en sterven. Hij is de levende die niet sterft. In Zijn hand is het goede en Hij is almachtig*). Deze is te vinden in *Sunan al-Tirmidhi: Kitab al-Da'awat* (nr. 3756) en in *Sunan Ibn Majah: Kitab al-Tijarat* (nr. 2320), met dit verschil dat deze laatste hadieth luidt: *bi yadihi al khayr kulluhu, in Zijn hand is al het goede*.

Het is echter belangrijk op te merken dat de Profeet Mohammed alleen van de eerste (de kortste) versie heeft gezegd: *het beste wat ik heb gezegd, ik en de profeten die voor mij kwamen*. En slechts van die versie heeft de Profeet gezegd: Niemand komt met iets beters dan dat behalve degene die meer doet dan dit.

(Deze citaten verwijzen naar het genummerde werk van *The Sunna Project's Encyclopaedia*

of Hadith (Jam' Jawami' al-Ahadith wa'l-Asanid), in samenwerking met de geleerden van al-Azhar, dat inhoudt *Sahih al-Bukhari, Sahih Muslim, Sunan Abu Dawud, Sunan al-Tirmidhi, Sunan al-Nasa'i, Sunan Ibn Majah, en Muwatta' Malik*.)

14. Veelvuldige herinnering van God in de Edele Koran

De Edele Koran staat vol aansporingen om God vaak aan te roepen of in herinnering te brengen.

K. 76: 25: "En gedenk de naam van jouw Heer, 's ochtends en 's avonds."

K. 4: 103: "(En wanneer jullie de *salaat* beëindigd hebben,) gedenkt dan God staand, zittend en op jullie zij liggend."

K. 7: 205: "En denk in jezelf aan jouw Heer in deemoed en in vrees en zonder luid te spreken, in de morgenstond en in de avond. En behoort niet tot de onoplettenden."

En tot Zacharia, K. 3: 41: "... En gedenk jouw heer veel en lofprijs [Hem] in de avond en 's ochtends vroeg."

K. 33: 41-42: "Jullie die geloven. Gedenkt God veelvuldig en prijst Hem 's ochtends en 's avonds."

Vgl. K. 2: 198-200; 2: 203; 2: 238-239; 3: 190-191; 6: 91; 7: 55; 7: 180; 8: 45; 17: 110; 22: 27-41; 24: 35-38; 26: 227; 62: 9-10; 87: 1-17, en passim.

De Edele Koran staat eveneens vol met verzen die het grote belang onderstrepen van het gedenken van God, zie 2: 51-7; 5: 4; 6: 118; 7: 201; 8: 2-4; 13: 26-28; 14: 24-27; 20: 14; 20: 33-34; 24: 1; 29: 45; 33: 35; 35: 10; 39: 9; 50: 37; 51: 55-58; en 33: 2; 39: 22-23 en 73: 8-9, reeds geciteerd, en elders), en de kwalijke gevolgen van het niet-gedenken (vgl. 2: 114; 4: 142; 7: 179-180; 18: 28; 18: 100-101; 20: 99-101; 20: 124-127; 25: 18; 25: 29; 43: 36; 53: 29; 58: 19; 63: 9; 72: 17 en elders; zie ook 107: 4-6).

Vandaar dat God uiteindelijk in de Edele Koran zegt (K. 57: 16): "Is het voor hen die geloven niet tijd dat hun harten zich verootmoedigen om God te gedenken...".

K. 20: 42: “[Ga heen, jij en jouw broeder met Mijn tekenen en] wordt niet moe Mij te gedenken.”

En K. 18: 24: “En gedenk jouw heer als je het vergeten hebt...” (namelijk toe te voegen ‘als God wil’ bij het plannen van toekomstige zaken).

15. De Engelse vertaling komt van de New King James Version, © 1982 by Thomas Nelson, Inc.. In deze *Kerkelijke documentatie* zijn de Willibrord-vertalingen uit 1978 (Nieuwe Testament) en 1995 (Oude Testament) gebruikt. De vertaler heeft zich voor de tekst van de brief, in geval van onduidelijkheid in de Engelse vertaling, gebaseerd op de Arabische tekst.

16. *Sunan Al-Tirmithi, Kitab Al-Da'wat, Bab al-Du'a fi Yawm 'Arafah, Hadith nr. 3934. A.w.*

17. In de beste gestalte

Christendom en islam hebben vergelijkbare ideeën over de schepping van de mens in de beste gestalte en door Gods adem.

Het boek Genesis (1,27) zegt: “En God schiep de mens als zijn beeld; als het beeld van God schiep hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen.”

En Genesis 2,7: “Toen boetseerde de Heer God de mens uit stof dat Hij van de aarde nam, en Hij blies hem de levensadem in de neus: zo werd de mens een levend wezen.

En de Profeet Mohammed zei: *Zeker, God schiep Adam naar zijn eigen beeld (Sahih Al-Bukhari, Kitab Al-Isti'than, 1; Sahih Muslim, Kitab Al-Birr 115; Musnad Ibn Hanbal, 2: 244, 251, 315, 323 enzovoort en elders).*

K. 7: 11: “*Wij hebben jullie geschapen en vervolgens gevormd. Toen zeiden wij tot de engelen: ‘Buigt eerbiedig neer voor Adam’ en zij bogen zich eerbiedig neer, behalve Iblies, die niet behoorde bij hen die zich eerbiedig neerbogen.*”

K. 95: 1-8: “Bij de vijgenboom en de olijfboom. Bij de berg Sinaï. Bij deze veilige stad. Wij hebben de mens in de mooiste gestalte geschapen. Daarna laten we hem weer diep zakken, be-

halve hen die geloven en goede daden verrichten. Voor hen is er immers een ononderbroken loon. Dus wie kan hierna nog tegen jou liegen over het komende oordeel?”

K. 40: 64: “God is het die voor jullie de aarde tot een vaste grond heeft gemaakt en de hemel tot een gebouw, die jullie gevormd heeft en een mooie vorm heeft gegeven, en die met goede dingen in jullie onderhoud voorziet. Dat is God, jullie Heer. Gezegend zij dus God, de Heer van de wereldebewoners.”

K. 30: 29-30: “Maar nee, zij die onrecht plegen volgen zonder kennis slechts hun eigen neigingen. Wie kan er dan aan iemand die door God tot dwaling is gebracht de goede richting wijzen? Zij hebben geen helpers. En richt je aangezicht naar de godsdienst als een aanhanger van het zuivere geloof, de van God afkomstige aanleg die Hij de mensen ingeschapen heeft. Gods schepping is niet te veranderen. Dat is de juiste godsdienst, maar de meeste mensen weten het niet.”

K. 38: 71- 72: “Toen jouw Heer tot de engelen zei: ‘Ik ga een mens uit klei scheppen. En als Ik hem gevormd heb en hem iets van Mijn geest heb ingeblazen, valt dan in eerbiedige buiging voor hem neer.’”

K. 2: 30-35: “Toen jouw Heer tot de engelen zei: ‘Ik ga op aarde een plaatsvervanger aanstellen’, zeiden zij: ‘Gaat U daar iemand aanstellen die er verderf brengt en bloed vergiet, terwijl wij U lofprijzen en Uw heiligheid eren?’ Hij zei: ‘Ik weet wat jullie niet weten.’ En Hij onderwees Adam alle namen. Toen legde Hij hen aan de engelen voor en zei: ‘Deelt mij de namen van dezen maar mee, als jullie gelijk hebben.’ Zij zeiden: ‘U zij geprezen! Wij weten slechts wat U ons hebt onderwezen. U bent de wetende, de wijze.’ Hij zei: ‘Adam, deel hun namen mee.’ Toen hij hun dan hun namen meedeelde zei Hij: ‘Had Ik jullie niet gezegd dat Ik het onzichtbare van de hemelen en de aarde ken en weet, wat jullie openlijk en in het verborgene doen.’ Toen Wij tot de engelen zeiden: ‘Buigt eerbiedig neer voor

Adam', bogen zij zich eerbiedig neer, behalve Iblies; hij weigerde en was hoogmoedig, want hij was een van de ongelovigen. En Wij zeiden: 'Adam, jij en je echtgenote mogen de tuin bewonen en jullie mogen ervan in overvloed eten waar jullie maar willen, maar jullie mogen deze boom niet benaderen, want dan behoren jullie tot de onrechtplegers!'"

18. *Sahih Al-Bukhari, Kitab al-Iman, Hadith nr.13.*

19. *Sahih Muslim, Kitab al-Iman, 67-1, Hadith nr. 45.*

20. De klassieke commentatoren van de Edele Koran (vgl. *Tafsir Ibn Kathir, Tafsir Al-Jalalayn*) zijn het er in het algemeen over eens dat dit slaat op (de laatste bewegingen van) het moslim gebed.

21. Abu Ja'far Muhammad Bin Jarir Al-Tabari, *Jami' al-Bayan fi Ta'wil al-Qur'an, (Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah, Beiroet, Libanon, eerste editie, 1992/1412,) tafsir of Aal-'Imran, 3: 64; Volume 3, blz. 299-302.*

22. Volgens de grammaticaopstellers, door Tabari geciteerd (*a.w.*) betekent het woord 'gemeenschappelijk' (*sawâ'*) in 'een gemeenschappelijk woord tussen ons' tevens 'rechtvaardig', 'billijk, correct' (*âdil, munsif*).

23. Zijne Heiligheid Theophylactus (1055-1108 christelijke jaartelling) was de orthodoxe aartsbisschop van Ochrid (Macedonië) en Bulgarije (1090-1108 christelijke jaartelling). Zijn moedertaal was het Grieks, waarin het Nieuwe Testament werd geschreven. Zijn *Commentaar* is in het Engels beschikbaar bij Chrysostom Press.

Inhoud

BENEDICTUS XVI

Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 41ste
Wereldvrede­sdag, 1 januari 2008

Het menselijk gezin, een gemeenschap van vrede 3

Boodschap voor de 94ste Wereld­dag voor Migranten en Vluchtelingen
(13 januari 2008)

Jonge migranten 10

Boodschap voor de zestiende

Wereldziekendag 13

Boodschap voor de Veertig­dag­entijd van 2008

'Christus is om uwentwil arm geworden' (2Kor 8,9) 17

Boodschap voor de 42ste Wereld­com­mu­nicatiedag, 4 mei 2008

**De media: op het kruispunt van zelfpromotie en
dienstbetoon. Zoeken naar de waarheid om haar
met anderen te delen.** 21

OPEN BRIEF 138 MOSLIM GELEERDEN

Een gemeenschappelijk woord 25

I Liefde tot God 25

II Liefde tot de naaste 30

III Kom tot een gezamenlijk woord 31

Kerkelijke documentatie - jaargang 36, 2008

nummer 1: 40 blz., € 3,25

Benedictus XVI - Encycliek *Spe salvi* aan de bisschoppen, aan de priesters en diakens, aan de godgewijde personen en aan alle christengelovigen over de christelijke hoop

nummer 2-3: 48 blz., € 3,50

Benedictus XVI - Boodschap ter gelegenheid van de viering van de 41ste Wereldvrede, 1 januari 2008: *Het menselijk gezin, een gemeenschap van vrede* - Boodschap voor de 94ste Werelddag voor Migranten en Vluchtelingen (13 januari 2008): *Jonge migranten* - Boodschap voor de zestiende Wereldziekendag - Boodschap voor de Veertig-dagentijd van 2008: *'Christus is om uwentwil arm geworden' (2Kor 8,9)* - Boodschap voor de 42ste Wereldcommunicatiedag, 4 mei 2008: *De media: op het kruispunt van zelfpromotie en dienstbetoon. Zoeken naar de waarheid om haar met anderen te delen.*; Open brief 138 moslim geleerden: *Een gemeenschappelijk woord*

Bestellingen: Secretariaat RKK, Postbus 13049, 3507 LA Utrecht, tel.: 030 2326909, e-mail: bestel@rkk.nl

k e r k e l i j k e

d o c u m e n t a t i e